

„Varpas“ išleidžiamas
Ragaineje 20. kiekvieno
mėnesio. Metinė prekė su
prisiuntimu
Rusijoje . . . 4 rubl.,
Prusūse . . . 4 mark.,
Amėrikėje ir kitur 5 mark.

VARPAS

Apgarsinimai „Varpe“
kasštija už kiekvieną ke-
tvirtai dalytą eilutės mulkiu
rasztu spaustą 20 pfen. arba
10 kap. priimami „Varpo“
rėdystėje Bitėnūse per
Lumpėnus, Ostpreussen.

literatūros, politikos ir mokslo menesinis laikraštis.

Įtampa: Kelėtas žodžiu apie lietuviszkas draugystes, j-g. — Sziauczius ir gizelis, V. Kapsas. — Antanas Valys, Jonas G. . . ys. — Audiatur et altera pars, Szernas. — Baudžiaivos Lenkijoje, Liutas. — Isz tėvyniszkos dirvos, a-b. — Isz visur, Budrys. — Algirdis ir Keistutis, didžiu Lietuvos kunjgaikszeziu, Jonas Vincaitis. — Korespondencijos, Emieraitis. — Politika, Krumplys. — Isz produktiszku turgavieciū. — Gromatnyzia. — Apgarsinimai.

Keletas žodžiu apie lietuviszkas draugystes.

Beveik visose vietose, kur tiktai susirenka kruvelė mylincziū tėvynę lietuviū, tūjaus jie pradeda rupintis įrengti draugystę ar dėl platinimo gentszku idėju, ar dėl sulaikymo tarpu savės sujungmės, ar ant galo, dėl gelbėjimo ir szialpimo vieni kitus. Kiek žinome, yra ne viena lietuviszka draugystė, isz ko reikia tiktai džiaugtis. Pasirupinimas lietuviū apie įrengimą draugyszeziū aizskėi rodo, kad lietuvei supranta reikalingumą susivienyjimo, supranta, kad tik iszvien eidami ir kruvoje laikydami gali szį-tą dasiekti.

Vienok peržiūredami lygsziol padarytus lietuviszku draugyszeziū darbus, ne galime pasakyti, kad tie darbai atneszė tiek naudos, kiek galima buvo laukti. Kaltinti už tai tiktai vien paczius lietuvisz butu neteisinga, nės kiekvienam žinomas yra musu padėjimas, kuris ne tiktai ne daleidžia atvirai draugystes į rengti, bet tankei gina ir lietuviais savę vadinti, ne sakant jau nieko apie platinimą gentszku idėju. Vienok sumažinimas naudingumo lietuviszku draugyszeziū priguli ne vien tik nū nelaimingo padėjimo, — geriaus prisiziūreję galėtume rasti nemažai musu pacziū kaltybės.

Kaip esanczius, taip ir buvusios lietuviszkos draugystės, turėdamos ir geriausias uždūtes, ne ori ar ne gali suvis nusikratyti nū isztisai tēotiszku keliu prie vedimo darbo. Gan tankei iseina matyti lietuvisz, susirinkusius į draugystę vien tik dėl isztyrinėjimo lietuviszkos istos, kalbos, žodžiu, paprocziū, giesmiū, pasaku, noviszku daigtu ir t. t. Priezastis szito — tai sveikslai kuriūs pirmieji lietuvei, įrengdami draugystes, paėme nū kitu apilinkiniu tautu, nerai suprātę, kad tas, kas yra atsakancziū dėl to, dėl mus gali buti ar suvis, nenaudingū, ar ažai. — Ne priesztaurusime — tas dalykas yra

svarbus, vienok ant jo viską remti — butu ne tik jūkinga, bet ir suvis neprotinga. Kiekvienas pripažins, kad butu labai negerai idant iszsimokinę kalbos, pažinę savo istoriją, suprātę paproczius ir surinkę kruvą senoviszku daigtu, ne žinotume, ką su tūm daryti, nės gali taip atsitikti, kad laike rinkimo dalyku, turincziū pakelti lietuviszka dvasę, pati dvasia pranyks, ir prireiks jau ne kelti ją, tik jos pjeszkoti. Viskas tas tiek yra reikalingas ir svarbus, kiek jame atrasi savystės. Dėlto-gi ne prilyginamai augszeziū stovi tos draugystės, kurios sziaudieniszkame musu padėjime mažiaus atideda laiko ir vietos dėl tēoretiszku dalyku, o griebiasi prie iszgivimo rēaliszkos naudos, ir — reikia pripažinti — tokiu skaitlius paskutiname laike pasididino. Dairtas tai daigtas, kad žmogus, kolaik įsitraukę į darbą, reikalauja paraginimo, kuri ir randa ar pacziame darbe, jaigu mato jame naudą, ar pajudina jį prie darbo sądarbininkai, su kuriais drauge dirba. Dėlto-gi norėdami, idant prie musu darbu daugiaus žmoniu prisitrauktu ir prisitraukus smagiaus dirbtu, turime atmesti vienlūmiszku darbūse ir trustis apie ju spartumą, ką niekad ne galėsime dasiekti, atsispirdami tik ant tēoretiszko pamato. Kas greit ir aizskiai pamato savo darbo vaisiū, tas toliaus dirba su padidintu noru ir vilezia. Tegul tēoretiszkais darbais užsiima žmonės, kurie ar ne moka, ar ne gali kitaip dirbti; draugystės-gi visados turi laikytis rēaliszku darbu, palikdamos tēoretiszkiems tiek vietos ir laiko, kiek reikalauja vietinės iszlygos. —

Dėl apturėjimo geidžiamu vaisiū musu darbu, reikia mums daugiaus rēaliszko, gyvo darbo. Dasieksime szitą tiktai tada, kada musu uždūte bus — darbas ne tik lietuviū, bet visos Lietuvos; kada visos esanczius sziaudieniszku lietuviszkos draugystės susilies; kada pasididins skaitlius sąnariū draugyszeziū, pritraukiant į anas ne tik

apszviestiesnius (kaip sulygsziol buvo) žmones, bet ir prastus ukininkus, darbininkus ir amatnikus, nės didžiausia pajiega jū-e guli; kada lie-tuviszkos draugystės tvircziaus bus, susiriszusios su Lietuva, o ne tarnaus vien tik uždūtėms skirtingu partiju, nės jaigu ir naudinga esti darbas skir-tingu žmoniū, vienok niekad ne gali buti prily-gintu prie darbo visos gentės, ir kada visados mislysime apie tą, idant nū įpediniu musu ne gauti vardo neprotingu arba blogu patrijotu, ne-mokėjusiu pagėrinti tėvynės padėjimą. Sztai be-veik visos iszlygos, neatbutinai reikalingos dėl pridavimo musu draugystems gyvybės.

Užbaigdami straipsnį, turime paminėti, kad mėnesiai Gėgužis ir Berželis — tai laikas pargry-žimo musu jaunimo isz mokslavieciū Lietuvon dėl atilsio. Atmename jaunimui, kad turi atsaka-ncziai sunaudoti szį laiką dėl gėro tėvynės. Kaip dirbti ir ką dirbti — ne galime czia aisz-kiaus pasakyti, nės butu suvis neprotinga rodyti szunims kiszkiū pėdas, norint jį nū dantu szunies apginti. Tikimės, kad musu jaunimas, ir pats gerai iszmano, ką reikia dirbti, o mums tik isz-pūla atminti, kad nei gaiszti, nei palengva dirbti, nei darbo baidytis nē vienas, mylintis, tėvynę, ne gali jaigu tikrai dirbti nori ir jaigu padėjimą tėvynės prie szirdies laiko.

— j — g —

Sziauczius ir Gizelis

(pas. polit.)

Meldžiu, paklausykite pasakos Kapselio:

*Viens sziauczius-girtuoklis jau taip sau priprato,
Kad suvis neužsim' siuvinu cziabato,
Pirmiaus neiszpylęs nugarą gizelio.
Matot -- „pacziangocziū“*) prigul iszbandyti,
Idant paskui darbo ne reiktu kliudyti.*

*Vieną kart užtūpęs mokintini savo,
Tuoį ranka kaireje plaukus jo pagavo
Ir nagus inleido, lyg katins in pėle,
Ranka-gi tieseje pacziangocziū stvere
Ir, suprasdams savo puszaukimo kele,
Striengali gizelio atsidejės pere.*

*Mus sziauczius turejo „savą“ supratimą
(Mat pažiuras turi ant svieto kiekvienas),
Kad už tą jo darbą, už taji trusimą —
Viena apei plaukus, antra apei strienas —
Pridera gizeliui pasakyti „aczū“.
Nes muszas tiktai tuos, kuriuos labai myli.
Bet . . . pila ir pila, o gizelis tyli.
Tada ima keikti nuo „kipszu“, „gyvacziū“:
— O tu toks ir tokis! kur saužine tavo?
— Ar-gi geradejo visai nepažysti?
— Ar jo geros szirdies aklas neiszvysti?
— Bucziuokie i ranką geradeją savo! —
Gizas „gerą szirdi“ kitaip lyg suprato,
Tik vis dar tylejo, nes turejo vilti
Greit atsivaduoti; bet ant galo mato,*

*) Pacziangoczius (isz lenk.) = diržas, kuriūm sziaucziai prilauko siuviną cziabata.

*Kad sziauczius dar rengias toliaus kaili pilti,
Nes smagiaus vis kirto ir garsiaus vis bare,
Nustojės kantrybes, taip gizelis tare:*

*— Palauk syki dede! nebebuk juokingu!
— Ar nori, kad bucziū už „musz“ dekingu?
— Nori iszgirst „aczū“ -- liepi bucziūot ranką!
— Katrą gi bucziūoti? juk abidvi veikia:
— Viena plaukus laiko, kita — pacziangocziū! —*

*Kantriausiam ant svieto kenteti pakanka,
Jaigu kankintojas yra tik besocziū.
O tuomi labjausiai stebetiesi reikia,
Kada kankintojas laukia dekavones!
O teisingas sviete! o teisingi žmones!*

V. Kapsas.

Antanas Valys.

Apsaka paraszė Jonas G . . . ys.

(Tąsa).

„Mozuras“ tęsėsi daugiau valandos, kolaik szokėjai suvis ne priilso. Kada perstojo szokti, svecziai tape užpraszyti ant vakarienės ir susirinko kambaryje, kuriame pirmiaus Antanas arbatą gerė.

Laike vakarienės, sėdintis priesz Antaną sveczias, pravarde Joteikis, kuris visoje apylinkoje laikėsi už labai iszmingą ir didelį galvocziū, tare Antanui, lyg norėdamas jį apjuokti:

— Girdėjome, kad ir tamista priguli prie tos jaunūmenės, kuri turisi muziku kalbos, tikėdama tokiu budu užlaikyti lietuvystę. Ar dasieks kanors jaunimas — ne žinau, bet dūcziau jiems gerą rodą, idant nesikreiptu nū tu tautu, su kuriomis iszseno lietuviai yra susiriszė ir kurios rupinasi apie Lietuvos gerą ne ma-žiaus už paczius lietuvius. —

— Klysti tamista! perkirto Antanas, ne davęs Joteikiui pabaigti. Tikrai, — asz priguliu prie lietuviū, mylineciū ir užlaikancziū savo tėvu kalbą; priguliu prie szimtu vyru — lietuviū, kurie aiszkei supranta naudą susi-riszimo su apilinkinėmis tautomis ir mato, kas per drau-gai musu artimesniejie kaimynai. — Jaigu tamista nori žinoti, tai klausyk: Lietuva szandien ne turi nei vieno draugo, nes visi tik jieszko ir laukia, kada galėtu greicziaus ją pražudinti, o kas dar pikecziaus, tai tiepat lietuviai, iszsziadantiejie savo prigimimo.

Tie, anūt musu giesmininko:

„ . . . Daro blėdies daugiau toli
Už lenką, Prusą ir už Maskolį.“

Žinok, tamista, kad lietuviai tik savo spēkomis galės sulaikyti tautą, nės gan' jau turėjome visokiū prizadėjimu nū musu kaimynu, gan' jau jiems tikėjome, kolaik ne persiliudyjome, ko jie nori, kokie ju už-manymai!

— Kaip-tai? szoko Joteikis. — Tamista ne pri-pažinsti svarbumo sutikimo ir su lenkais? Tamista nē nieką laikai iszvien gyvenimą su jais per kelis amžir. Gal tamista ne dūtum ir skatiko už kulturą, kanc lietuviai priėme isz Lenkijos? Paniekini apszva rē kuri plaukē nū lenku ant musu žemės, tarp pr tamsiuju miszku? O! jaigu tamistos ne supra gy keliu amžiu rysziū, kuriais ėsame su lenkais su rij tai nēr ir dyvo, kad paspyrimo savo darbūse ne se kote tarpu seniausiu musu draugu. Eikite savo se bet vargei galėsite sugryszti!

Svecziai tylejo, laukdami, ką atsakys Anta

— Nelaimingas susiriszimas lenkais, kurį ge taip iszaugsztini — prieszaravo Antanas — ki mus ant kraszto prapulties, nū kurios dabar vos m atsitolinti, isztempus visas gyslas. Teisybe, li

priėme nū lenku kulturą, bet kokie tai buvo lietuviai? Kunigaikščiai, ponai, bajorai — prasti-gi žmonės gavo sau panczius, doriszka ir dvasiszka nelaisvę, kurioji vargo sulyg antrai pusei musu amžiaus. Apszvaista lenku atneszė iszszadėjimą musu didžiunu savo kalbos ir prigimto pasielgimo; padidino ju kasdieninius reikalus o pertai padaugino žmonių vargus, nės iszleistus ant paleistuvyszcziu turtus, musu bajorai skubinasi atgriebti nū vargdieniu. Apszvaista lenku atėme nū mus daugel dvasiszku spėku, kurios galėjo buti sunaudotos ant gero tikros, o ne prisavintos tėvynės. . . . Paklausiū asz tamistą, už ką savę laikai? Pravardę turi lietuviszka, dūną valgai lietuviszka, gimei, užaugai ir gyveni tarp lietuvių, bet tarnauji svetimai tautai, nors Lenkija suvis nesirupina buti tamistai už tai dėkinga. Tiesiog sakant, tamista esi atskalonu savo tautos ir dar bandai iszjūkti mylenczius tėvyne. Eik, tamista, savo keliu, bet vargei galėsi sugryszti. . . .

Svezciai tylėjo, Joteikis-gi, krimsdamas lupas, taip atsiliepė:

— Nesiviliau užgirsti nū lietuviu tokiu peikimu lenku. Matau, kad tamista lenkus laikai už pikcziausius ir pirmiausius lietuviu prieszus, o per tai ir mus visus, nės esame lenku ir Lenkijos draugais. Ne daleisk, Vieszpatie, idant skaitlius tokiu „litvomanu“ pasididintu! Reiks mums visiems bėgti isz savo tėvynės, nės greit galės ateiti laikas, kada „Lietuvos mylėtojai“, pradės mus smaugti.

— Nesibaidyk, tamista! atsakė, szypterėjęs Antanas. Niekas ne smaugs tamistu, nės laikydami lenku skverno, pats isznyksite. Ne mislyk taip-gi, kad mes lenkus skaitome už pikcziausius savo prieszus. Pikcziausi prieszai tie, kuriu reikia bijoti; lenku-gi mes nesibaidome, nors jie labai ant musu pyksta ir stengiasi dirbti mums visokias bjaurybes už musu „separatizmą“. — Lenkai ne supranta musu siekiu, o ju siekiai dėl mus suvis neatsakantieji. Dėltogi geriausiai bus, kada ne laukiant ju paspyrimo ir paszialpos, spirdamiesi tik ant savo spėku, eisime keliais, kuriūs mums rodo sziantieniszkas Lietuvos padėjimas, o ką dasieksimparodys ateitė. Ne ardysime lenkams keliu ju užmany-mūse, bet toliaus naikinti musu tautą nedaleisime ir nū lenku, taip-pat kaip ir nū kitu prieszingu mums kaimynu, ginsimės sulyg paskutiniui kraujo laszui.

— Tai nesivilk tamista, kad jusu darbūse padėtu jums nors vienas Lietuvos bajoras.

— Tamista ir daugumas tokiu, kaip tamista, ne tik ne padės, bet dar trukdys. Vienok su laiku, kada Lietuvos bajorai supras ant galo, ko jiems reikia. prisidės prie musu darbu ir tarnaus Lietuvai karszcziais, nei dabar tarnauja Lenkijai.

— Ne sulauksi tamista to laiko.

— Kas žin? Galėsi dar ir tamista sulaukti.

— Pamatysime.

Kalba ant szitu žodziu nutruko. Svezciai sulyg galui vakarienės sėdėjo nosis nuleidę; kada-gi vakariene pasibaigė, ne gaiszdami sugryžo atgal į soluną ir toliaus szoko iki baltai diantai.

Antanas, papraszęs, idant parodytu jam vietą, kur turės patalą, nuėjo miegoti.

(toliaus bus.)

Baudziavos Lenkijoje.

(Trumpa apžvalga istorijos baudziavu ir ju isznaikinimo.)

Negalėdamas pats darodyti istoriszku isztyrinėjimu apie tai, kaip ir dėlko pasidarė baudziavos Lenkijoje ir neradęs atsakancziu darbu rasz-

liavoje, asz isz pradzių trumpai iszguldysiu ta processa Maskolijoje, naudodamasis darbais mokytū Maskoliu, ypacz prof. Klinczevskio (Russkaja Misl, 1885 kn. VIII ir X). Tai asz darau dėlto, jog tvirtai laikaisi tos nūmonės, kad priezastys ir processas pasidarymo baudziavu visose dabar civilizūtose Europos szalise buvo vinoki, nekalbant, žinoma apie smulkmenas. Kad aizskiai suprasti processą baudziavu pasidarymo, atsiminkime szitus faktus, kuriūs galime kasdien matyti. Žmogų turtingą gūdoja neturtingi, jo nūmones laiko už autoritētiszkas; priesz turtingą ir turtingus, lenkia galvą netik neapszviesti žmonės, bet ir daugumas apszviestuju; turtingas nebajoras gali pasidaryti bajoru. Jeigu dabar turtingi, tik dėlto kad turtingi, randa didesnę pagūdōnę tarp neturtėliu neapszviestu, arba mažai, netikrai apsviestu, tai jū labjans tai turėjo buti gilioje senovėje. Kitas faktas toks: dabar civilizūtose szalise žmonės priesz įstatus lygus ir turi vinokias tiesas; vienog, paveizdan, pabriku darbininkai labai priguli nū pabrikanto ir turi jo klausyti, nors tai butu jiems nenaudinga — balsiti už tą, kuris pabrikantui patinka, — tai-gi neturtystė gimdo nelaisvę ir prigulėjimą nū kito.

Tie žmonės, kurie turėjo daug turto, senovės Rusijoje vadinosi geresneis, turtingais žmonėmis (lucszszijs, žitji liudi); kaip turtingi taip ir neturtingi turėjo vienokias tiesas. Tą patį randame pas Keltus, kaip parodė Men'as; turtas tada susidėjo isz gyvulių; taip-gi ten taip vadinami aires skyrėsi pagal turtingumą ir žemiausiais skaitėsi bo-aires ką gali iszversti „galviju bajorai“, — tai tie, kurie patys praturto; szitu vaikai ir tolesnės eilės skaitėsi jau augsztesniais. — Vieszpatystė isz savo pusės pati padaro žmonių skyrių — tai kareiviai, kurie Rusijoje vadinosi družinniki, Anglijoje — tauai ir t. t. Isz pradzių kareivis ir kunigaiksztis esti laisvoje sutarmėje, nū kurios kožnas gali atsakyti. Už pagelbą kunigaiksztis užmoka kareiviui ar atidūdamas dalį to, ką užgrėbia karėje, ar atidūdamas dalį mokescziu (kormlenije); kartais, nors retai, apdovanoja žeme (votezinna), paskiaus dažniausiai užmoka, dūdamas jam valdyti žemę, bet dūda tik ant tolei, kolei tas tarnauja (pomiestije). — Reikia vėl atsiminti, kad kaip visur, taip ir Rusijoje mes sutinkame vergystę. Vergystė, nors neturi, rodosi, jokios geros įpatybes, bet istoriszkam bėgyje yra dideliu žingsniu pirmyn, nės pirma žmonės, pergaleję kitus, tiesiog iszmuszdavo jūs arba aukaudavo dievams. Seniausiam juridiszkame Rusu paminkle „Russkaja Pravda“ mes randame angscziaus parodytus skyrius; vergas (cholop) czia skaitosi už daigtą; užtatai jeigu jį užmusza, tai kaltinikas turi užmokėti vergo valdonui pagal jo vertę, taip kaip už kiekvieną pražudytą svetimą daigtą; už vergą augitoja moka daugiaus (12

grivnu), nei už prastą (6 gr.). Čia turiu priminti, kad vergas, kaipo daigtas, neturi jokių pareigų prieš viešpatystę; šitūm jis labjausiai skiriasi nū baudžiauniko kuris mokėdomas mokestis viešpatystei, lyg kad skaitosi sąnariu visos draugijos, ėsancijos po viena viešpatystės valdžia. Pagal Rusu teisybę vergu darėsi ir tas, kuris ėjo tarnauti pas poną be sutarmes (bez riadu — kliuczniki ir tiuni). „R. T.“ kalba ir apie augsztesnę lūmą; už užmuzimą žmogaus szitos lūmos reikia mokėti jau ne ekvivalentą jo vertės, bet sztriūpą kunjgaikseziui (80 gr.). Toliaus randame tokią įstatą, kad jaigu vyras užmuzz vyra, tai moka 40 gr. sztriūpos; apie ką čia kalba? Čia reikia suprasti ukinikus, kurie buvo tada laisvi; szitai mums patvirtina 1) tai, kad isz paskesniu paminklu mes žinome, jog žemvaldonas negalėjo pardūti, arba dovanoti kam ukiniką, ką galėjo daryti su vergu, arba kitu daigtu, ir 2) tai, kad ukinikas, vadinamas r. teisybėje „zakup“, darėsi vergu tik tada, kada pavogdavo ką nū pono arba pabėgdavo nū jo. R. teisybėje randame dar vardus „zakup“ ir „roleini zakup“; kas tai per žmonės? Kaip sakiau, istorija airiszku tautu rodo, kad, bunant joms dar ant pirmu kultūros laipsniu, turtas susideda labjausiai isz gyvuliu; neturtėliai visada turi jieszkoti pagelbos pas turtingus ir lįsti į skolą; „zakupi“ buvo tai žmonės, kurie gyveno ant svetimos žemės ir apdirbo ją isz dalies dėl žemvaldonu isz dalies dėl savęs; „roleinije zakupi“ tai tie, kurie turėjo savo žemę, bet neturėjo gana gyvūliu žemei apdirbti ir gaudavo nū kito reikalingus gyvūlius (kartais žagrę ir akėczias); kaip sakiau, visi jie buvo juridiskai laisvi žmonės. Tokie buvo skyriai gilioje senovėje; pažiūrėkime, kas toliaus darėsi Rusijoje.

Laikui bėgant, vergu padėjimas eina geryn; jiems pradeda pripažinti nekurias žmogiszkas tiesas; szitam dalyke didelę įtekmę turėjo krikszcioniszkas mokslas; žinoma, buvio pasigerinimas eina labai pamaži, nės geras mokslas negali staiga permaintyti žmoniū. Nors vergo padėjimas darėsi geresniu, bet ju skaitlius dauginosi: atsirado naujas vergu skyrius — „kabalnoje cholopstvo“, — tai žmonės, kurie už skolą eidavo tarnauti pas poną; tik po 1526 m. randame paminklūse tą vardą, bet pati ta vergystė atsirado angszcziaus; jos principas buvo pasidaręs jau pradžioje XVI amž.; taip „apdovanojimo gramatoje“ didžio kunjg. Baziliaus, dūtoje 1514 m. Smolensko gyventojams, pasakya: „o kas žmogų turi skolose tas jį ir sudyja“ (a kto czelovieka dēržit v dengach i on togo svoego czelovieka sudit sam). Nū XVI amž. dvarai dauginosi ir didinosi, nės vyriausybė jūš dažniaus dalino už tarnystę; tūm tarpu viešpatystė reikalavo daug turto dėl kariu ir kiek galėdama ėme mokestis nū žmoniū. Todėlei ukinikai turėjo dar labjaus lįsti į skolas

pas žemvaldonus, ką jau mes matėme ir seniaus; tik dabar tai kur kas dažnesnis atsitikimas ir sunkesnis padėjimas. Tokie žmonės, norėdami atsitraukti nū ponu, kuriam buvo kalti, turėjo mokėti „serebro“ (sidabrą) ir vadinosi „serebrenniki“. „Kad suprasti, sako prof. Klinczevskis, kaip sunku buvo daugumui ukinjku antroje 1/2 XVI amž. iszsimokėti žemvaldonams, galime paimti atsitikimą su lengvoms, suiyginant iszlygoms; ukinjkas, kuris, sėsdamas ant pono žemės, paėmė nū jo 3 rublius ir pergyveno 10 m. atsitraukdamas turėjo užmokėti tūs 3 rb. ir už sodyba pagal žemiausią lauko taksą su 55 k., o viskas tai ant musu pinigų bus apie 300 rb.“ Isz ko neturtėliui surinkti tokią sumą? aiszku, kad jis negalėjo atsitraukti ir buvo pririsztas prie pono. Supratimas apie tai, kad skolinjkas gali papulti į vergystę, jau buvo (kab. cholop.), tai-gi „serebrenniki“, negalėdami iszsimokėti pateko į padėjimą, panaszu ant vergystės. Taip-gi atsirado das vienas vergystės skyrius — taip vadin. dokladnoje cholopstvo: perkantis sav tarną (klinczniką ar tiuną) turėjo atvesti jį pas namiestniką ir pasakyti, kad jis perka laisvą žmogų, kuris bus jo vergu; pradžia szito matėme ir R. teisybėje. — Tokiu budu mes matome, kad de facto baudžiovos jau buvo angszcziaus, nē kaip jas pripažino de jure, ju priezastys grynai ekonomiszkos; viešpatystė dėl naudos fisco tik davė sankeiją ir rubežius tam, kas buvo — vieni turi turnauti urėdnikais, kareiviais, kiti turi mokėti mokestis. —

(Toliaus bus.)

Audiatum et altera pars.

Vienas isz lietuviszku atskalunu, garsus rusiszkas fanatikas, profesorius dvasiszkos stacziatikiu akadēmijos, M. Kojalovicz patalpino savo sunaus laikrasztyje (Pravda) rasztą „rusiszka gent ir jos svetimi gaivalai“. Tame raszte, jaigu ir pyksta ant kitu gaivalu, turincziū gentiszkus ir kulturiszkus geismus ir nētinkancziū ant prisakymu p. profesoriaus, vienok didžiausią turi piktumą ant Lietuviū už tai, kad jie ne nori sekoti takais garsaus savo atskaluno. Žinoma, už lietuviszkos dvasios norus pyksta ne tik tai mus atsiskyrėlis, lingūja gal galvą ir Ciecorius Aleksandras, ne galėdamas niekur užtėmyti ant daneszimo vidaus dalyku ministerio apie mus tolydžio girdžiamą „oczen' utieszitelno!“ Isztikro, nieks ant svieto taip ant mus dantu ne griežia, kaip p. Kojalovicz, žindęs krutį motinos-lietuves. Jis labjausiai bijosi, idant toliaus ne atsiszauktu su savo norais ir kiti svetimi gaivalai, kaip Baszkirai, Kalmukai, Jakutai ir t. t., kurie sulygsziol tylėjo. Ar pabus gentiszki jausmai, ar užgims tarp visu sziantdien neuzkencziamu susipratimas ir solidariszka pagelba vieni kitiems tarpu naikinamu pirmiaus, nē kaip fanatiszkos valdzios paspės jūs isznaikinti visai, arba nors taip susilpninti, idant prisikėlimas ne butu jau galimas — sunku ant to atsakyti, bet vienas dalykas aiszkus rodosi: jaigu užgimtu supratimas solidariszkos pagelbos tarp visu prispaustu, tai propaganda fanatiszkos neuz-

kantos dėl gentiszkos skirtybės ir skirtingos kultūros galėtų būti platinama tikrai pasznabzdomis.

Nepatinka mokintojui išpažintojui Christaus mokslo, kad mes reikalaujame dėl savęs lygiu visizškai tiesu. Dėl užgynimo tu tiesu garsus profesorius szaukia, buk mes tik dėka Rusijai sveiki gyvi esame, buk už tą „geradėjystę“ pridera mums iszsižadėti visu savo noru, o buti tik bailiomis avimis ir klausyti, ką mums palieps toks, kaip p. Kojalovicz, piemū. Aiszkinimūse savo vienok ne parodo, ant kokio moraliszko pamato stato užgynimą prigulincziu mums tiesu. Kūm-gi prieszinasi tvirtybei vieszpatystės tie mus dvasios lietuviszkos geismai? Kūm jie neteisingi? Kūm prieszingi doriszkiems pamatams?

Ne mislyjame perginczyti p. Kojalovicz'iu, nės fanatiszko užsispyrimo nieks niekad ne perginczys; ne perginczytu p. profesorius (nors savę garsina už pildytoją giliu tikėjimiszku ir krikščioniszku uždūcziu) ir aniūlai nužengę isz dangaus, o ką czia mes, kuriu ir klausyti nenori! Tai-gi ne dėl ginczo su p. Kojalovicz'iu talpiname szį straipsnį, tik dėl iszaiszkinimo savo skaitytojams, kaip mikli saužinė ir etika mokintoju ir vadu rusiszkos gentės, kokį jie sėja tarp skaitytoju supratimą teisingumo dėlei svetimgencziu ir svetimtikiu vieszpatystėje. Didžiausią neteisybę liepia vadinti neiszpasakyta geradėjyste, dėl kurios pridera mums iszsižadėti visko, kas mums yra brangiausiu: kalbos, kulturiszko gyvenimo, tikėjimo! Tiek reikalauja sziantien, bet kokie bus reikalavimai tolesni, kokius prisakymus iszdūs p. Kojalovicz'iaus įpėdiniai — žinot ne žinome; tiek galime atmyti, kad tie ateitės prisakymai da labjaus atsitolins nū moraliszku pamatu ir krikščioniszko mokslo, nės sziantien jau rusu raszėjai platina nedoriszkas paziuras ir liepia laikyti jas už teisingas.

Valstijos norai ir troszkimai iszdūtu geidžiamą vaisių gal tada, jaigu jie remtusi ant teisingumo ir doriszko pamato. Jaigu to pamato įstatai neturi, jaigu jie iszdūti dėlto, idant po ju sparnu viena tik gyventoju dalis turētu naudą su nuskrendimu kitu daliu, tai visai nēr kūm stebėtis, kad nuskrentos dalyš visokiais budais stengiasi pamažinti tą skreindimą ir palengvinti sau skaudžius ir neteisingus įstatus. Kada iszdūtojai tiesu mynioja kojomis kelius teisybės, ar tai galima kaltinti nuskrentus tomis tiesomis, jieszkanczius dėl pasigelbėjimo savęs nevisada doriszku keliu? Papiktinimas, sėjamas viena puse, priverstinai turi iszdūti piktą vaisių antroje pusėje. Rodosi, taip aiszku!

Piktina p. Kojalovicz'iu mus reikalavimas vispusiszkos lygybės, kaipo sąnariu vieszpatystės, dėl kurios mes klojame aukas lygei (kaip kada ir virsziaus) su valdancziu gaivalu. Rodosi, teisingas dalykas, kad mums už lygias aukas priguli ir lygios tiesos. Ant ko-gi remia p. Kojalovicz ir jam panaszus užgynimą mums tu tiesu? Ar ant valstijos reikalu? Sunkinybes ir aukas dėl garbės ir tvirtybės valdžiu mes neszame už tai, kad tos valdžios, pagal teisybę, butu mus teisingu apgynėju nū visokiu skreindimu. Dėl gyventoju rusiszkos kilties valdžios rodo savo gerą szirdį, dūda jiems pagelbą, kelia augsztytyn ir glosto, o kitas gyventoju kiltis verczia buti tarnais tos lepinamos dalies. Ar-gi tai toks užmokestis už mus nūpelnus ir aukas? Kur tokios iszlygos, ten negalima kalbėti apie kokią nors harmoniją ir sutikimą. Daug kalbasi ir platinasi pamokinimai, kad svetimiems gaivalams priguli apsirusinti, ir priimti valstijos tikėjimą, arba, aiszkiaus sakant, visai isznykti, ot taip, ant mostelėjimo szio ar to faulatiko. Kad, isznykus gentiszškai skirtybei, turētu sau naudą tie, kurie sziantien taip lepinami, suprantame, bet ka

naudotu per tai tie, kuriems reiktu isznykti? Be pagelbos p. Kojalovicz'iaus ne galime įspėti:

Mierūkime vienokia miera! Jaigu rusams pripazinta yra už pagirtiną dalyką meilę rusystės, tai dėlko-gi mes kaltinami už meilę lietuvytės, lyg už koki nusidėjimą? Isz kur dygsta tokia logika? Lietuviais mums liepė buti prigimimas, tas pats prigimimas įkvėpė mums meilę savystės ir įsakė ją ginti priesz godumą svetimu gencziu. Kaip kiekvienam gaivalui, taip ir gaivalams gentiszkiems prigimimas paliko norą užlaikyti savę; iszplėszimas kam nors to noro yra tai laužimas prisakymu prigimimo — o toks dalykas niekad os ant gero neiszaina, tik pirmiaus, ar paskiaus skaudžiai atsiliepia vieszpatystės tvirtybėje, ypacz tokios, kaip Rusija, sukrautos puse isz svetimu gaivalu.

Isznykti, prigerti rusiszkos jurėse, kaip prikalba mus kareiviai isz glitu p. Kojalovicz'iaus, spjauti ant savo gentės, taip kaip spjauja ant jos garsus vadas — argi galima? Ant galo, kokią naudą turētu isz to pati vieszpatystė?

Mokinimas ir platinimas fanatiszkos neapykantos, nedaleidžianczios užgimti harmonijai ir sutikimui tarp valstijos gyventoju yra piktas ir nenaudingas dalykas, dėlto-gi ir darbas szio mokslo pranaszo ir ant jo panasziau, yra labai vodingu dėl ateitės valstijos ir jos tvirtybės. Valstija suardyta fanatikais, kaip p. Kojalovicz, vietan sulaikymo visos savo stiprybės ant prieszu, turi skirstyti ją vien dėl prižiurėjimo visu tu, kuriūs tiki paskandyti rusystės jurėse ir kurie neranda po sparnu valdžiu pritikancziu dėl gyvenimo iszlygu. Jaigu barstymas nesutikimu viduje valstijos ne dūda jai stiprybės, tai kalti sėtojai nesutikimo ir, isztikro, jiems prigulėtu nustoti piktai dirbus, arba ant galo, jaigu tos iszlygos iszpildyti negali, pasikarti. Ar taip padarys p. Kojalovicz? Tikrai ne! Jaigu p. Kojalovicz'iu nepatinka tokia iszlyga, tai dėlko-gi ją mums malonei teikia? P. Kojalovicz su savo pasekėjais kas žin ar davarys ik 10,000 žmoniū, o tūmtarpu mus Lietuviū, turincziū priesingus profesorius prisakymams norus, yra milijonai — taigi tik rodosi butu lengviam prigerti ar pasikarti . . . ne mums. Tegul mazesnis skaitlius drąsiū piktadėju dūda mums pavyzdį dėl gero matuszkos — Rusijos!

Mes ne norime daryti valstijos tikėjimą, nės tie isz mus, kurie priėmė tą tikėjimą, iszsižadėję savystės, tai visi buvo doriszkais nužūlėliais, ant kuriu valdžia ne labai galėtu pasiremti. Pavyzdziū turime gana. Gal veislė tu nūpūleliu ateis kada į doriszką atsvirą, bet ant to reikia amžiu. Ar-gi vieszpatystei, platinant savo tikėjimą, iszpūla didesnė nauda už tą nenaudą, kuri neatbutinai įvyksta isz priezasties demoralizacijos savo gyventoju? ar-gi dėl tos atsviros bus laiko? ar nieks ne norės nedoriszkais budais sunaudoti politiszko tikėjimo, nės už jį gausei užmoka?

Dabar klausiamo p. Kojalovicz'iu, kur tos neiszpasakytos geradėjystės, kurias suteikia mums Rusija? kur tos iszlygos dėl gentiszkos kultūros tojė Rusijoje, kurioje mēs vos kvapą atgauname? Ne užmirsztame didelės mirusio Ciecoriaus, Aleksandro II, geradėjstės — baudžiamos isznaikinimo — bet uždėtas mums tapo da baisenis jūngas, da skaudesnė baudžiava — uždraudimas spaudinti lietuviszkas knjgas.

Nū Rusijos mēs ne reikalaujame geradėjyszcziu, tik teisybės. Už tą teisybę priversti esame karauti su valdžiomis, tiesencziomis nagus prie musu locnasties, dovanos prigimtis ir istorijos, ir karaujame, ne žiurint ant to, ar tie darbai musu sutinka su vieszpatystės įstatais, ar ne. Mēs norime tikrai, idant mums butu daleista gyventi ir vystyti savo gentystę, idant valdžios,

kad ir ne butu musu apginėjomis, tai nors ne norėtu buti naikintojomis; idant gentiszkame pasikėlime ne pancziotu mus. Ar tokie mus norai bausis vieszpattytės czielybei? Kur nėra iszlygu, pritinkancziu reikalams gėntiszko skirtingumo ir progos prisikelti, ten paczios valdžios verczia supancziotus dairtyš aplinkui, ar ne matyt kur dėbesio, žadanczio kataklizma, ar ne matyt kur vilties pagerinimo savo buvio. Galima ir nesulaukti geresnio laiko, vienok tie, kuriems viskas atimta, viskas, kas jungiasi su tautiszka skirtybe, iszplėszta — tie isz kataklizmo gal szį tą laimėti. Sziandieniszku valdžiu siekimai, kaip garsina p. Kojalovicz et consortes, apart tolydinio prispaudimo, nieko mums ne žada, nors ir garsina dideles dėl mus geradėjystes — tik gaila, kad ju ne matyt. Geradėjystės ne žodžiuse, bet iszlygose gyvenimo, o tokiu iszlygu mes Rusijoje ne turime, beje ir geidimas ju pripažintas mums už nusidėjimą priesz valstijos istatus. Tokie dalykai, rodosi ne gali buti cementu, tvirtai sutraukencziu Rusijos gaivalus į vienybę dėl garbės valstijos, nės ne lygi nauda dėl visu gaivalu, o tankiaus da su nauda ir laime valdanczios gentės, pūla ant kitu valstijos gencziu nauji pancziai, arba senėsnii smarkiaus suveržtais tampa.

Szernas.

Isz tevyniszkos dirvos.

Uždaryti porą metu atgal augsztesni kursai dėl moteru Peterburge vėl tapo atidaryti, isz skyrus fakultetą mediszka, kuris vienok tolesneme laike isikunyti galės, kaipo skirtingas mediszkas institutas dėl moteru. Sziandiniszku kursuse randame skyrius: literaturos ir filozofijos, su padalinimais ant sekciju matematikos ir gamtos mokslu.

Ne vieną jau sykį užkabinome „Varpe“ sziandieniszkus moteru siekimus ne tiktai Lietuvoje. Kad tie siekimai ne platus ir kitur, kad jie pereina rubežiaus savmeilės, argi tai paslaptis?

Lietuvoje, kur mokslas tarp moteru labai mažai isziplatines, daugiausiai isz priezasties politiszku apsunkinimu, žinomas dalykas, ir siekimai musu seseliu da yra sauresni. Ar-gi tik pridera kaltinti už tai musu „gražias“ ir „patogias“? Prusu Lietuvoje žmonės, rupinantiesi apie lietuvių reikalus, rengiasi įkurti pagelbos mokslo draugystę, kuri galėtu dūti paszialpos einantiems mokslan. Tokią pat uždūtę turi ir draugystė „Lietuva“, bet jos turtai sziandien da nedideli (ir tie patys turi buti apvercziamais ant kitokiu dalyku) ne užtenka dėl paszialpos troksztantiems mokslo. Dėlto-gi mums rodosi, kad isikurus naujai draugystei, prigulėtu pirmiausiai parupinti paszialpą mergaitėms, einanczioms į mokslą, ipacz augsztesnij; isz vyru gi szialpti tūs, kurie norėtu užsiimti mokslu ne spekulatyviszku, ne dūdancziu didelės medegiszkos naudos. Kaip dabar, daktaru, juristu, inžinieriu su technologais, ipacz apsygyvenusiu ne Lietuvoje, ne pritruks mums ir be paszialpos, nės į tūs mokslus trauks visados matoma nauda po pabaigimui; bet ne atsisiras be paszialpos anei filologu, anei naturalistu, anei istoriku. Užsimancziu dailės mokslais, nors jie nėra taip nenaudingais medegiszka, ne-

turime visai, ne žinia dėlko. Nė turint-gi visose mokslo dalyse specialistu, sunku sutverti vispusiszka mokslą ir pakelti lietuviszka raszlevą, nės ji be specialistu visados butu priversta likti vienpusiszka. Vienok skaitlius Prusu Lietuviu ne užtenka dėl sukrovimo reikalingu pinigų draugystei, idant ji sziek tiek užtektu lietuvių, taigi prigulėtu Rusijos Lietuvai pasijudinti ant pakvietimo Prusu broliu ir neszti pinigų naujai draugystei, nės Rusijoje kiekviena draugyste, paremta ant gentiszko pamato, niekados ne bus daleista Lietuviams. Suprantamas dalykas, ta draugystė szialptu Lietuvius ir Lietuvaites taipgi ir isz Rusijos Lietuvos; Vokietijoje-gi da nėra augsztesniu dėl moteru mokslaviecziu; isz ten reiktu siusti į Szvicariją. Na, da meszka gyva, o jau mes skura pardūdame! Tegul pirma draugystė iskuria ir tur reikalingus pinigus, o paskui pakalbėsime, kaip ir ką szialpti. Dabar-gi tik aizskiname, kad dėlto, idant ta draugystė galėtu szį tą dasiekti, pridera prie jos szialpimo pinigais prisidėti ir Rusijos Lietuviams. Ar-gi ant szaukimo broliu ēsancziu Prususe, prie darbo, ne jiems vieniems naudingo, ne atsilies ir kitu krasztu Lietuviai?

Nū pereitos peržvalgos statistikos mokslinycziu Rusijos Lietuvoje pasiliko da Suvalku rėdyba. Czia 199 mokslinyczias, tarp kuriu 2 vyrisyki gimnaziji, dvasiszka katalikiszka seminarija ir seminarija dėl kaimo mokintoju; gimnazija dėl mergaicziu tiktai viena. Tose mokslinycziuose isz viso mokinasi 10552 vaiku ir tiktai 3082 mergaiti. Viena mokslinyczia iszpūla ant 3208 gyventoju, o vienas besimokinantis — ant 42,82 gyventoju. Sulyginant su kitais krasztais (Würtemberg, Finlandija, Norvegija, Suvienytos Amerikos Valstijos, Danija), kur vienas einantis mokslan iszpūla beveik ant 5 gyventoju, turime tik sutraukti pecziais, besistebėdami, kad pas mus taip mažai mokinasi, tikrai, mokslas smagenis Lietuviu, o ypacz Lietuvaicziau, ne perdaug iszdžiovina! Bet atsimykime, kad tame atsitikime kaltę ne mus vienu, o didesnę pusę kaltės turime stumti ant tendencijos sziandieniszku mokslaviecziu, kurios, baip dabar, ne atnesza jokios naudos mokslui ir szviesos tarp Lietuviu neplatina.

Ne norėjome tikėti, kada vokiszki laikraszcziai apgarsino, buk Vilniuje isirengszes universitetas. Ką tik garsas apie tai isziplatino, ant tu pėdu rusiszki miestai pradėjo girtis savo patrijotizmu ir reikalauti, idant už jį butu jiems, o ne Vilniui, užmokėta universitetu. Pradėjo tūjaus varžytis Polockas su Smolensk'u. Bepig girtis su savo patrijotizmu, gerai žinant, kad už jį gausei užmokės, nors per tai reiktu ką nors ir nuskrensti. Bet kam-gi girtis tiems, kurie nuskrensti ir kuriems vardan patrijotizmo paliepta

neszti didesnes aukas be jokio atlyginimo? Rusiški ultrapatrijotiški laikrasceziai, žinoma, pripažino, kad Vilniuje universitetas nereikalingas, nės tenai neperdaug rusu. (p. Kojalovicz pripažino tiktai reikalinguma provoslavn'os dvasiszkos akadēmijos, gal su profesoriais, kurie vietan teisingos sątaikos sėtu fanatiszką neapykanta.) Valdžios, nežinodamos, kaip isz to iszbrist, niekam jau universiteto nežada.

Apie tai, buk Vilniuj ne priguli anei viena augsztesnė mokslavietė, girdėjome ne syki. Rodosi Vilenskij Viestnik neteisingai kaltina Vilniaus gyventojus už apstabdymą, įrengimo techniszko instituto Vilniuje — czia visai kas kits kaltas. Pinįgai ant to užmanymo buvo surinkti laike apvaikszečiojimo paminėjimo ketvirtamžiaus valdymo Ciecoriaus Aleksandro II, kada Vilniuje da buvo nabasztninkas Albedinskij (prie jo fanatiszku įpediniu joku būdu ne butu surinkta); bet, kada tik pakeltas buvo tas klausymas dėl nusprendimo, visada tapo apstabdytu, o per ką? Paskutinį kart bene tik apstabdė prof. Andriejev, į kurio rankas projektas buvo įbruktas dėl permastymo. Dėlko-gi Vilenskij Viestnik jieszko kur kitur kaltininku? Gal mes tikros paslėptos teisybės nežinome; taigi prigulėtu, idant mums ja iszaiszkintu. Iksziol mes tik tiek žinome, tai ne miesto iszrinktuju, bet augsztesnės instancijos kaltė, kad Vilnius už savo pinigų ne gauna augsztesnės mokslavietės.

Priežastis atsitinkancziu nesutikimu ir susipainiojimu keliu lietuvystes su siekimais Lietuvos ponu kyła labjausiai isz to, kad lietuviai laiko ponus už kurezius ant Lietuvos ir lietuvystės reikalu. Tokie apkaltinimai bene tik ir teisingi. Vienok randame Lietuvoje ir ponus (nors ne labai tankei), kuriems rupi reikalai savo apygardos gyventoju. Hr. Tyszkievicz isz Palangos uždėjo tenai savo kasztu progymnaziją; dabar vėl pažadejo įtaisyti, užlaikyti ir į viską reikalingą apsupinti žemdarbystės mokslavietę, jaib tik isz tolesnės Kurlandijos butu perkelta į Palangą ir marinė mokslinczia. Kad ir kiti turtingi ponai, įpacz vienvardžiai Palangos geradėjais, norėtu vaikszeioti tokiais pat kelais, padūdami vienį kitiems ranką darbūse dėl gero savo apygardos — visokie nesutikimai ir nesusipratimai turėtu nutilti, o visiems drauge sutikime einant galima butu geriaus apsigitinti nū tu, kurie sziaudien tyko abi pusi praryti. Ar ponams — lenkams ne taip iszrodo tas dalykas?

Drauge su pagirtinu apsielgimu Palangos pono, pagirti reikia ir užmanymą susivienyjusiu lenku kapitalistu padūti į ministėrija praszymą, idant jiems daleistu užžuvinti karpėmis Lietuvos vandenis. Žinoma geriaus butu ir labjaus pritaktu, kad tūm užsiimtu patys lietuviai, nės patys ir vaisiu savo darbo rinktu; bet jie to ne

daru, o gal ir padaryti ne mokėtu, tai jau vis geriaus, kad nors lenkai pasirupins apie mus vandenis, kurie sziaudien daugiaus naudos dūda varlėms, o ne gyventojams. Nedaug yra Lietuvoje žuvu augintoju, bet daug žuvėju, naikinancziu žuvis. Nesenei pasibaigė Peterburge žuvininkystės paroda. Tarp apdovanotu randame ir garsų Lietuvoje ichtijologą Girdvojn'į isz Iszmeniu Kauno rėdybos: gavo sidabrinį medalį už projektą žuvininkiszkos ukės saldžiūse vandensise ir jurėse, ir auginimo valgomu ostrėju (ostrea edulis), auginimas kuriu vienok Baltike ne pasisekė. Girdvojn' pora metu atgal savo kasztu prileido žuvu, sterledėms vadinamu, į Daugavą, Nemuna ir Nėrij.

Kad žuvininkystė ne menkas ekonomiszkas paspyrimas gyventojams, aiszku isz statistikos. Žuvėjai Anglijos pajuriu surėnka per metus apie 42 milijonu rubl. Norvėgija iszveža svietur žuvis už 38 930 000 kr. Rusijoje žuvininkystė dūda tik isz vienu Kaspijos juriu apie 25 milijonus rubl., isz Azovo 6 mil., isz Baltiko 1 mil., isz Lediniu mariu 1 mil., isz Baltuju mariu 1 mil.; mažiausiai dūda Jūdosijs marios, nės tiktai 100 000 rubl. Viduriniai vandens dūda apie 7 mil. rubl.

Pradėję apie parodą viėnā, nors svietur, ne galime ne paminėti apie galvijū ir arkliū parodą Vilniuje, kur drauge bus ir arkliū lenktynės. Parodą atidarys 25 Balandžio, lenktynės-gi prasidės nū 17 Geguzės. Ant dovanu dėl ukininku paskirta 200 rubl. Pasibaigus parodai ir lenktynėms Vilniuje, tokios pat parodos bus Retave, Sziauliūse ir Kaune. Rugšėjyje vėl bus Vilniuje paroda Lietuvos iszdarbiu. Mums priguli rodyti lietuviams, idant jie nesilenktu nū parodos, bet siūstu ten kodangiausiai gyvūliū ir iszdarbiu, nės per tai galima bus pažinti ne tiktai gerā darbu pusę, bet ir tai, ko nepriguli taisyti; o svietimiems turime jug parodyti, kad mes gyvi esame, kad da ne iszmirėme, nors tuli musu draugai rusiszkuūse laikraszečiuūse jau nū senei mums „requiem“ gieda.

Sanitariszkos iszlygos Lietuvoje darkosi — apie tai aiszkina gydytoju rasztai. Seniaus apie džiova ne buvo beveik girdėt Lietuvos kaimūse, sziaudien ta liga baisei platinasi tarp lietuviu Prusūse ir Rusijoje. Pagal žinias prisiūstas isz mediszko departamento lietuviszkose rėdybose Sausyje sziu metu numirė nū limpancziū ligu:

	Vilniaus	Vitebsko	Garteno	Minsko	Kauno rėd.
Tymais	3	—	4	37	4
Skarlatina	3	2	13	37	4
Difterit.	12	—	11	8	6
Karais	8	—	9	—	19
Sziltnė (trejopa)	24	1	19	20	5
Karbunk.	1	—	—	—	—
Rauplėms	—	2	1	63	3
Kokl.	—	—	3	19	1
Neiszaiszk. liga	2	—	—	3	3

Pradėdami iszdavinėti „Varpą“, mes isz pradziū praszėme broliu lietuviu, idant mums suteiktu visokiu žiniu isz visu krasztu Lietuvos, nės per tai galima butu pritraukti ir pripratinti visus prie darbo dėl lietuvystės. Iksziol vienok praszymas musu ne buvo iszklaustyas: žiniu isz Lietuvos ne gauname, o vietan to gauname daugybę szlubūjanziū eiliu. Nereikalaujame nū siuncziančziū žinias literaliszko apdailinimo, nės tūm patys užsiimsime — užtenka mums tik pati žinia, pati medega. Žinios tokios platintu pasi-pažinimą visu Lietuvos krasztu ir butu daug naudingesnės už prisiuntimą, daugias kaip reikalauti galima, eiliu, kaip su forma taip ir su misle netinkancziū dėl talpinimo į laikrasztį. Pri-pažinstame svarbumą geros poėzijos dėl raszlevos — be poėzijos ir pati raszleva ne gali turėti pritinkancziū garsumo — bet daugumas atsiustu eiliu visai nesigiminioja su poėzija, nėra jose daugias nieko tik miera ir tai ne visose, o to dėl poėzijos ne užtenka. Ar ne naudingias butu, idant tie, kuriems nesiseka lipdymas eiliu, pereitu į prozą? isztikro, daugias padėtu ir laikraszeziūi ir gerias tarnautu tėvyniszkiems dalykams. Kas isz to, kad mes turėsimė daug eiliu ir kad jas jaib kas galės iszjūkti?

a-b.

Isz visur.

Apie paaugsztinimą moteru idealu, kelent ir platinant tarp juu augsztesnius mokslus, rupinasi visur, iszskyrus Lietuvą. Tarp daugumo genziū idealai jaunu mēgaicziū augsztesnės kilmės neperplatus da ir susitraukia beveik į viena: laukimą vyro, kursai, pagal vienu norą, turi buti kunjgaikszeziū su auksūta krutine, kitos laukia gėndroliaus su barszkanczia szoblė ir t. t.; nedailios, kuprotos, szlubos jieszko savo iszganytojaus ir siek tiek žemiaus; kiekviena gi, nesulaukus iszsiūpildymo savo trozkimu, pradėda kaltinti už tai vyriszka žmonijos pusę. Bet tokiu, kurios uždūtu sau klausymą, ar darbais pro publico bono ne daugias sau garbės ir meilės užsiūpelnytu, nė kaip vien tik moteryste, da ne daug yra. Butume neteisingais, kaltindami jas už tokias pažiūras, nės iksziol nieks joms ne parodė tu augsztesniu idealu, nieks atvirai su jomis ne kalba: vyrai, tankei mėlūdami, garbina tik veido skaistumą, na ir tiktai tiek, o to neisztenka sziantieniszkiems dabarnyksztiems reikalams. Nenauda isz tokio snudulavimo moteru kreipiasi priesz jas paczias: jau sziantien, nors siulosi vyrams, ne jieszkodamos tarp ju kunjgaikszeziū, idant ko-greicziausiai isztekėti, jaib tik savo rupeszziūis ir norus sukrauti ant galvos vyro, o sau pasilikti tik gimdyma vaiku ir labjausiai, žinoma, smulkmenas apsi-rėdimo — vyru vis mažias, jieszkcancziū sau tokiu gyvenimo draugiu; pasilikus-gi viena, ne moka sau užtekti ir dėlto tankei žūsta doriszka pusė. Tą syk, kada moters pasikels ir stosis lygiomis su vyrais darbininkais, kada iszmoks paczios sau dūti rodą, tada joms nereiks vilioti arba pirkinėti už pinigūs vyru, bēt jie patys kreipsis prie moteru nors ir bėturczziū.

Ne greit taip bus ir neapsieis tas dalykas be vyru pagėlbos.

Dėl intelektualiszko moteru pakėlimo kitur ir sziantien rupinasi vyrai, arba įrengent tam tinkanczias augsztesnės mokslavietės, arba įleisdami moteris dėl konkurencijos į mokslavietes vyriszkas. Senoji Europa liko tamė dalyke užpakalyje Amerikos. Vienok ir senukė pasijudino: szimet Durham'e Anglijoje tapo įrengtas univērsitetas dėl moteru; Kopenhag'oje — akademija dailės mokslu. Turint augszta specijaliszką mokslą, nereiktu moterims skūstis ant vyru už prispaudimą, kurį pagimdė tiktai tinginavimas moteriu; emancija gi, lygios tiesos, gal buti užpelnytos tiktai lygiais darbais, lygiomis gyvenimo sunkinybėmis; — lygi nauda — isz mokejimo paczioms sau užtekti, ne laukent, idant vyrai visur gelbėtu ir visur butu pildytojais moteru noru. Kiek-gi turime savo moteru su augsztesniu mokslu, su augsztesniais siekimais? kiek turime darbininkiu dėl naudos tėvynės! Paszinstame viena tik Aglę bet ir ji nutilo jau; ar daugias yra — ne žinome. Tenai vienok, kur moters prisikėlė, kur stojosi tinkancziomis dėl pasidalinimo su vyrais viesza nauda, ten jos ne raudo, buk vyrai suriszę jas pancziais laiko bēt drauge su vyrais rūsziasi į darbą ir darbais pradėda žibėti. Ne daug da tokiu moteru, bēt jau yra — ir tai gerai.

Szvedu karalius pavėdė pinigą ant konkurso už paraszumą monografijos apie elektro-techniszkus szio amžiaus iszradimus.

Tarpu prisiustu rasztu puikiasiu buvo ponios Chybinsk'ės, kuriai ir tapo paskirta konkurssinė dovana 5000 fr.

Sename vėl Bolonijos univērsitėte katedrą bakterijologijos apėmė vos 30 metu turinti p. Cattani, baigusi mokslą tamė pat univērsitėte; czia per 4 metūs buvo asistentka prie patologiszkos univērsitėto klinikos.

Keturios jaunos, ir kaip girdėd graaus veido, mergaitės, pabaigę mokslą marineje akademijoje, pastojo kapitonais New-Jorko porte. Priesz vyrą ir prekiavimą savo veidu pirmias pamisljo jos apie vietą darbo dėl savės.

Anglijoje, nors nėra tarp moteru kapitonu ir ir garsiu svieto mokslu, bēt daug yra garsiu geradėjin-gais darbais. Paminėti reikia ir apie vis-svietiszka moteru kongresą, kuris bus atliktas sykiu su paroda Paryžiūje. Kongresas apima visas dalis gyvenimo ir darbą moteru viso svieto.

Kad placzios tiesos, lygios su visais, o be augsztesnio mokslu ir prisipratinimo prie darbo da ne pakėlė moteru, tai rodo Suvienytos Amerikos Valstijos. Tenai, kaip ir kitur, karszcziausi moteru geismaj — tai susiporūti, nors ryszys su vyru butu rysziū katės su szuniu, arba pelės su katinu, jaib tiktai paragauti gyvenimo poroje, o paskui kas bus, tai bus, ar pati liks akmeniu prie kojos vyro, ar pacziai reiks vilkti tokį pat akmeni, to logika Amerikos moteru ne gvildena nės gal pasimesti su vienu ir susiporūti su kitu. Nors tai, tejsybę sakant, yra sui generis prostitucija, bet ne viena gal isz tu, kurios dvideszimt vyru permaine, ne padūs rankos tokiai, kuri laikosi tik vieno vyro, bet be akto surasztyto pas sudzia, arba kurios prizadėjimu ne girdėjo liudininkai, per tai, žinoma silpsta uždejimas szeimynos, nės ji stovi tiktai ar ant spekulacijos, arba ant kuno pageidimo, be jokio inoraliszko pamato. Kad demoralizacija atsiliepia pēr moteris ir ant moraliszkos vyru puses (jaigu vyrai ne rastu medegos dėl geidulavimu tarp sutinkancziū ant to moteru, turetū patys kitaip elgtis), rodo statistika pasimetusių su vyrais pacziū. Pasimetimai baisei auga: 1867 m. buvo ju 9937, o 1887 m. 25533.

Nū moteru pereisime prie peržvalgos naujasniu iszradimu ir ju pritaikumo. Pradėsime nū tokiu, kurie

rodosi tyczia iszrasti dėl moteru, ne mėgstančiu naudingo darbo. New-Jorke. Edison'o fonografas tapo pritaikintas prie laikraszcziu: abonentas fonografiszko laikraszczio nereikalauja pats skaityti, anė samdyti sau skaitytoja, tiktai, apturėjęs fonogramą su naujomis žiniomis, deda jį į fonografą, o tas iszkalba viska nū a iki z — reikia tiktai klausyti.

Amerikoje gime ir „fotografiszkas szpiegas“ dėl apsergėjimo nū vagiu, arba ir ju gaudymo. Vagystės sziantdien labai pasidaugino; darbininkai žmonės ne gali žinoti, ar sugryžę nū darbo namon, ras savo turtus, ar ne pateks kruvinas uždardis į rankas piktadėju — vagiu. Isz vienos pusės vagis laužo galvą ant iszradimo koku budu palengvinti savo darbą, isz kitos pusės mislyja ir tie, kurie turi turtus savo apginti. Kada jau sziantdien ne gina nū vagiu jokios spyonos ir raktai, pramanė sau žmonės „fotografiszką szpiegą“, kuris, nors ne pagauna paties vagies už rankos, bet atmuszą jo paveikslą, o jau potam, suprantamas dalykas, policija gali greitai surastį plėšiką. Reikia pridurti, kad „szpiegas“ taip pritaisytas, jog vagis ne gali sykiu su vėgtais daigtais iszneszti savo fotografiją, nės jį pati pasislepia sienoje.

Bruksell'eje inžinierius Dhojne iszrado naują mechaniszką motorą, kurį pritaikė prie triracziu velocipėdo. Kasztas pajiegos vieno mechaniszko arkljo lygus 1/2 litro naftos; greitumas gi 25 kilometrai ant valandos. Motoras, rodosi, dūda pigią mechaniszką vieką, nės atmenant tai, kad tada tik reikia kasztūtis, kada motoras dirba, turime pripažinti žmonių ir gyvūliu vieką už brangesnį. Jaigu tik toliaus iszsiąszkins praktiszka nanda to iszradimo, tai gal važinėsime, ne arklais, tik velocipėdais su motoru p. Dhojne.

Rusijos viduriniu dalyku ministėriją įrengė komisija dėl pasirupinimo apie sumažinima padegėliu, kuriems per metus reikia iszmokėti kėlėtą dėszimcziu milijonu rubl. Isz visu projektu geriausiu buvo p. Kitajcev'o: permaina medegos prie statymo triobu. Kitajcev parodė, kad pigia ir nėdeganczia mēdėga tokia gali buti tam tyczia pritaisytos durpos. Durpinės triobos yra jau Sibėrijoje ir tenai vis labjaus platinasi, nės sziltesnės ir pigesnės už medines (skersinis sieksnis durpu kasztūja tenai 25 kap.), o labjusiai dėlto, kad įstatytos pagal iszradimą p. Kitajcev'o ne dega. Lietuvoje guli didėli plotai durpu be jokios naudos, o girios mažinasi — gal prigulės ir Lietuvoje pasirupinti apie durpinas triobas. Rasi fabrikas p. Giedrojė'io Raudondvaryje pradės dirbti durpines plytas dėl statymo triobu?

Inžinieriai nori, kur tiktai pasitaiko, sujungti gamtos pajiegas ir pakinkyti jas į darbą, idant jos vietan naikinimo žmogaus turtu tarnautu jam ant naudės. Kėlėta jau sykiu buvo užmanymas sunaudoti Niagaros pūlima vandens ant varymo fabriku maszynu, vietan garo. Inžinierius Maginn dūda szį projektą: į žemė šikas didžioka dinamo-ėlektriszką maszyną, pūlimas vandens suks jos ratą, o iszdirbta elektra ir pervesta dratais*) į fabrikus varys ēsanczias ten maszynas. Pūlimo vandens Niagaros vieka kur kas didesnia už vieką visu svieto garlaiviu, iksziol ēsancziu.

Svietur ne visi vienaip laidoja numirėlius: vieni iszmeta lavonus žverims, kiti balzamavoja dėl ilgėsnio užlajymo, kiti vėl degina; mės kasame po žemė, idant kunas sugryžtu ten, isz kur kilęs. Vienok tas mus budas, įpacz didžiūse miestūse, jau kenkia, nės tankei platina visokias ligas; o vėl ir dėlto kad daugumas norėtu liekanas savo brangiu ēsybiu laikyti arti savės, namieje. Mokinti rupinasi ir apie tokius. Chemikas Kergevatz apraukia lavonus naugine plone ir gal-

vanizavoja; ne daleisdamas tokiu budu oro prie kuno, ne daleidžia puvimo; plonė užlaido visą žmogaus gymį, taip kad toki numirėlį galima laikyti namieje, kaip kokią statuą. Da gal geriaus padarydavo p. Motta isz Florencijos, kuris apversdavo kuną į kietą nauginę statuą be mėsos. P. Motta vienok pasimirė ir savo paslaptį nusinesze į kapą. Amerikonys, kaip ir visur, ir laidojime rodo savo spekulatyvizska iszmintį: Cooper prie didėlio oro spaudimo, prie augstos temperaturos, ne atmainydamas paveikslu lavono, taip sukietina ir sumažina, kad kunas suaugusio žmogaus susimažina ik 1/2 metro. Isz lavono metinio vaiko pasidarė sau prislogą dėl popieru. Amerikonys nei numirėliu ne palieka be praktiszko sunaudojimo.

Nelaimė, kaip visada, ne miega, bet vaikszcziuoja po svietą kasdama žmonės. Ant Azoriniu salu gasdina žmones žemės drebėjimas. Grazeję Italiją pasiekė badas, įpacz Apuliją; virtuvės iszdūda po 200 porciju kasdien, bet iszbadėjusiu yra 20,000, taigi virtuviu dovanomis nei Salamonas nepavalgydys visus badą kenczianczius. Užsidegimas savannu (pievu) taip-gi ne nesza laimės gyvenetams Suvienytu Amerikos Valstiju: ugnis, belakstant, užgriebia kaimus ir miestelius; daug turtu jau palydėta, o sudegė ir kėlėtas žmonių, kuriūs ugnis pavijo kelionėje.

Susimažinimas pareikalavimo fabrikiszku iszdarbiu sumažino fabrikantu pelną, kurie sako, buk priežastis menko pėlno priguli nū brangumo darbininko ranku; darbininkai vėl, prie sziantdieniszku gyvenimo reikalų, negali pigiaus dirbti, nės ir su dabarnykszcziu uždardiu tankei badą kenczią. Rytinėje Vokietijoje, iszvijus lenkus darbininkus, didesni dvarponei liko be darbininku, o vokiecziai, atkelavę ant lenku vietos, isz vakariniu provinciju, kur uždardis didėsnis, ne nori dirbti už tiek, už kiek dirbo lenkai. Taigi dvarponei, likę be nekurio vieko, bando visokiais budais isz vargo iszbristi. Tuli isz ju padavė užmanymą pargabenti piges Chinėsu rankas, kuriems namieje angszta, o isz ju darbininkai kantrus, geri ir pigus; jūs gabena visur ir visi beveik: Pietinėje Amerikoje ima prie geležinkeliu ant tepiku, Australijoje, kur tik Chinėnai įlindo, tūjas praszalino vietinius darbininkus, kurie su ateiveis ne galėjo stoti į concurenciją; Paryžiuje yra agentura, pristatanti Chinėsu darbininkus dėl fabriku; vienas Varszavos fabrikas, kaip sako Kijevlanin, gavo jau pasiulymą isz tos Pariziaus agenturos — tegul parsigabena, o tada pamatysime, kokia tai bus nanda dėl vietiniu darbininku; tą dalyką but malonu turėti perkratinta apologistais atviru rubežiu dėl visokiu svietimu atėjunu ir tarpgentiszkos darbininku sądoros.

Nėsenei mirė Pariziuje garsus chemikas Chevreul, kurio szimtmetinį paminėjimą dienos užgimimo, szventė francuzai ir visas moksliszkas svietas. Mykola Chevreul gimė 1786 m.; 1813 apėmė katėdrą chemijos liceume Chalemagne; 1820 m. liko direktorium garsau Gobelinu fabriko; 1826 m. stojo šanariu francuzu Mokslo Akademijos, o 1830 profesorium chemijos prie gamtos istorijos muzejaus; katėdrą tą užlaidė iki 1876 m. Chevreul yra iszradėju visiems pazindstamo stearino. Isz literaliszku mirusio darbu garsesni: Leçons de la chemie; De la loi du contraste simultanė des couleurs; Histoire de la mētiere. Kada, laike paminėjimo jo szimtmetiniu, vienas isz jo labai artymu draugu velijo jam da ilgėsnio gyvenimo, senukas nusiszypsojęs atsakė, kad jau tur but metus myrio pergyveno ir gal niekad ne mirs. Teisybė ne mirs jo vardas moksliszkame sviete, nės nabasztninkas be paliovos dirbo ik paskutinei gyvasties valandai.

Budrys.

*) Kas drata, ar ne viela?

Algirdis ir Keistutis didžiū Lietuvos kunigaikščiu.

Parasžė (pagal K. Stadnickį ir J. Wolff'ą) Jonas Vincaitis.
(Tąsa.)

Kauno užėmimas buvo didžiausiu Vinryk'o laimikiu, nors tam daug prisidėjo ir silpnas tūse metų Lietuvos padėjimas. Bet kada Lietuviai (1365 m.), geisdami už tai atlyginti Kryžėviams, įsiveržė į Prusus, užėmė ir suardė net tris, ir tai da ne silpnesnes už Kauną, pilis Ragainę (Ragnit), Kastritten ir Splittern,*) tai Kryžėviu metrasziai, kurie labai placziai aprasžė zokono laimikį, czionai vos tik truputį užsiminė.

Popiežius, apturėdamas nūg Kryžėviu žinęs apie ju pergales kovose su stabmeldžiais ir pastatymą ant to paminklo bažnycziu, apie uždėjimą piliu, pavadintu paskutine vieta stabmeldystės, ne žinojo, koku budu jiems už tai atsidėkavoti ir jūs pagirti už taip augstus ir naudingus ju elgimus. Vinryk'as de Kniprode už tai buvo pavadintas prieszmuriu katalikystės, gūdotinu tikybės platintoju, garsingu stabmeldziu naikintoju.

Vienok-gi ir pacziame Ryme ne labai turbut jau tikėjo garsinamoms žinioms, jai pats popiežius užsiėmė tūju dalyku, ar tai tiesiok atsisaukdamas į Lietuvos kunigaikščius, ar tai per kitus vieszpaczius, ar tai siusdamas į Lietuvą kunjgus. Ne syki skundėsi popiežiui ant Kryžėviu ir Lenku karalius Kazimieras, kad jie vietan platinimo krikščionybės tankiai padeda Lietuviams plėszti Lenkiją. Tikrą vienok teisybę dažinojo popiežius tik 1422 metų, kada Lenkai paszaukė Kryžėvius ant bylos pas jį į Rymą. Tada tai visa Europa persikanojo, kad ir apsikriksztjus Lietuvai Kryžėviai ne paliovė savo užpūliu, kad jie kapoja naujai apsikriksztjusius ir dėgina bažnyczias, kad Kryžėviu pjutės ant Lietuviu atsilikdavo paprastai didžiausiose Marijos szventėse: dienoje apvalymo sz. P. Marijos (2 d. Vasario) ir dienoje dangunėmimo sz. P. Marijos (15 d. Rugsjuczio).

Galima tiesiok tvirtinti, kad tokis Kryžėviu elgimas pavėlino Lietuvos apkriksztjimą ant viso amžio, ir kad ne Jagailos apsigobimas su Jadviga, tai perėjimas Lietuviu į katalikystę butu da vėliaus atsitikes. O-gi jau XIII amžyje buvo kataliku Lietuvos karalius, Mindaugas; buvo tada Lietuovo vyskupas ir kunjgai. Mindaugui mirus vėl virszū paėmė stabmeldystę, vienok-gi krikščionystė suvis ne žuvo. Pradžioje XIV amžio galima buvo rasti daug krikščioniu rytinės bažnyczios.

Laike Algirdžio vieszpatavimo buvo kataliku Vilniaus pilies užveizdėtojas Gasztautis, kuris pastatė Vilniuje Franciszkonū kliosztorių. Keistuczio sunus Butavas su visu savo tumtu (?) apsikriksztjo karaliauczniuje; drauge su Batavu priėmė katalikystę ir Survila, kuris ilgai tarnavo kryžėviams už pravadyrių, vertėją. Iszpažinojo taip-gi katalikiszka tikėjima ir bajoriszka giminė Zyvez.

Kad Lietuviai ne buvo labai prieszingi naujam tikėjimui ir kad per tai butu jį lengvai priėmė koku amžiu pirmiaus, patvirtina ir tas dalykas, kad Jagaila per taip trumpą be jokio beveik pasiprieszavimo galėjo apkriksztyti Lietuvą ir pastatyti joje kelėtą bažnycziu ir da su katalikiszku kryžium, kuris iktolaik sėjo Lietuvoje bėdas, vargus ir nelaimes! Vienok da Jagaila ne pasidrasėjo dasilytėti Žemaitijos su įvedimu katalikystės, nės joje stabmeldystė isz priezasties szitu bevaisingu Kryžėviu karžygiu, vedamų su taip didele smarkybe neva dėl praplatinimo tikybės, ne tik ne žuvo, bet tankiaus už Lietuvius Augsztečzius kibinama ir arzinama Kryžėviu, labjaus ir užsispyrė savo tikėjime.

Kryžėviu karėse su Lietuviais randasi kelios pertraukos, kuriose Kryžėviai ne padarė nei vieno už-

pūlio ant Lietuvos. Tose pertraukose popiežius laikėsi priversti prie krikščionystės Algirdį ir Keistutį ir pertai liepdavo Kryžėviams per kelis metus paliauti kares.

Pirmutinė tokią pertrauka buvo nūg 1349 iki 1352 m. Lenku karalius Kazimieras 1349 m. užkariavo nūg Lietuviu Voliniją. Keistutis ir jo brolis Liubartas, Volinijos kunjgaiksztis, prizadėjo apsikriksztiti. Kazimieras patikėjo jiemsdvim ir sugražino didesnę Volinijos dalį, pasilikdamas vienok ją priegulmėje nūg savęs.

Dasižinojės apie tai popiežius parasžė szitame mete tris laiszkus: viename dėkavoja Kazimieriui už daneszimą, kad Keistutis su broliais paketino pereiti į katalikystę, ir pažada už tai jam ir jo įpėdiniam karaliszka vainika; antrą laiszka tokios pat įtalpos gavo Keistutis; treczių liepia Gnėznos vyskupui siusti kunjgus į Lietuvą.

Szitie laiszakai parodo, kokioje didelėje satarinėje gyveno Keistutis su Algirdžiu, jogei Europoje iszpradžiu ne žinojo, katras isz jūdviuju yra didžiū Lietuvos kunjgaikszciu; tie patys laiszakai siulo Keistuczniui karaliszka vainiką, bet jis vien tik dėl gero savo tėvynės pasiszvenczia save, iszszizada karaliszko sosto, o sykiu su tū ir vyresnybės ant Lietuvos ir liekti užtikėtu savo broliui Algirdžiui.

Vos tik Kazimieras iszėjo isz Volinijos, Keistutis iszpradžiu iszvarė isz piliu Lenku sargybas, o paskui drauge su broliais įsiveržė į Lenkiją ir datraukė net iki Lvov'ui (Lemberg'ui). —

Kazimieras, persiliudyjės, kad už Lietuvius stovi ir Totoriai, prasžė popiežiaus apgarsinti visoje Europoje karę ant Totoriu ir Lietuviu. Ant popiežiaus szaukimo atėjo Kazimieriui į talką Vengru karalius Ludvikas ir Plock'o kunjgaiksztis Boleslavas. Suvienyta kariuėnė vasarą 1351 m. apėmė tik Volinijos pilį Vladzimierz' kuriojo buvo užsadaręs Liubartas. Liubartui, acziu tik vienam kareiviui (Bagdonui isz Ivanicu), pasisekė isztrukti isz pilies. Keistutis, susitikęs su skaitlinga prieszu kariuėne, liko pamusztas ir paimtas į nelaisvę. Dabar jau po prievarta Keistutis turėjo prisiekti, kad pereis į katalikystę. Pabėgęs isz lengvos sargybos, Keistutis susivienijo su Liubartu. Prieszai-gi, tikėdamiesi, kad Lietuviams ateis į pagelbą Totoriai, pasibijojo ilgiaus kariauti ir sugryžo atgal, nieko ne laimėję, nės ir Vlodziemierz' vėl pateko į Lietuviu rankas.

Vasarą 1352 meto Keistutis ir Liubartas su gana skaitlinga kariauna užpūle ant Raudonosios Rusijos (Galicijos) ir, perėję perdem be jokios kliuties ir pakeiliu viską isznaikinę, patrauke į Lenkiją; tenai jūdu užėme vieną pilį ir atsidurė net pas Vislos krantą palei Zavichost'ą. Norėjo jūdu persikelti į kitą pusę; kada-gi prieszakiniai kareiviai bredant per Vislą prigere vandenije, abudu broliu pamete szitą neiszpildomą savo užmanymą ir sugryžo į Voliniją.

Ne syki da po szitam atsitikimui Lietuviai ir Totoriai užpuldinėjo ant Lenkijos parubežių; popiežius po kiekvienam tokiam užpūliui garsino ant stabmeldziu kares; jau apie kelis syk asztrei baude Kazimierą neva už jo sataiką su Lietuviais ir priegulmę net nūg Totoriu, — vienok-gi isz to visko ne buvo joku pasekū: Kazimieras buvo kurczias ant popiežiaus žodzių, nės, turbut nepasitikėdamas ant savo pajiegu, nusprendė ne kariauti su galingesniais prieszais. Tik pabaigoje savo gyvenimo, kada Algirdis ne tik persiskyre su Totoriais, bet jūs ir sumusze garsingoje kovoje pas Mėlinus Vandenis, Kazimieras be jokios svetimos pagelbos (1366 m.) atliko laimingą dėl savęs karžyga į Voliniją. Potam atsinerėjęs visai tikėjimiszkos misijos, pripažino Keistutį vieszpacziu visos Podliasijos.

(Toliaus bus.)

*) Spitre.

Korespondencijos.

Buenos-Ayres.*) Iszeivystė isz Europos, ipacz isz tu valstiju, kur priklausantiems valdanciu genciju gyvenimas kasdien vis sunkesnis, didinasi. Pažintis svetimu szaliu, ju gyventoju ir iszlygu, jaigu reikalinga kiekvienam apszvietam žmogui, tai da labjaus tiems, kurie, priversti aplėisti savo tėvynę, reikalauja žinoti, kur geriaus butu prisiglausti. Priverstam iszeiviui rodėsi, kad jau Pietinėje Amerikoje lengva rasti dūna, kurią tėvynėje ne daleista valgyti. Kitą syk labai garbino būvį iszeivių į Sziaurinę Ameriką, bet sziandien tas buvis liovė buti laimingu — czia iszeiviams tarpu apsukriu Jankesu medegiszakai sunkias, ne kaip apłeistoje tėvynėje.

Pაžiūrėšime, ar geriaus dėl musiszkiu Pietinėje Amėrikoje.

Kampas ir iszmitimas sostapilėje rėpublikos Buenos-Ayres labai brangus: už kampą (sandanamis) per 31 mėnesį iszdaviau aplink 5000 markiū, auksu rokųjant; maistas gi per dieną kasztūja apei 3—4 mrk. Taigi nors pelno darbininkams ir amatininkams yra ik valei, vienok iszgyventi yra sunku.

Žemės prekės užaugo ir La Platoje tarpe dviejų paskutiniu metu vietomis dvigubai vietomis 4 sykius tiek ir daugiau, kiek kasztavo pirm dviejų metu, bet tai priguli nū ulycziu auksztumo ir artumo prie vidurio miesto, žemės, kur žemuma ir toli nū vidurio miesto, vos kelis du tris ir keturis trecziokus paszoko ant masto keturkampio argentiniszko, kurs turi 86 centimetrus ir szeszis milimėtrus, beveik 14 centimėtrus mažiau negu vienas metras. Už mano žeme 544 metrus keturkampius, 16 metru nū ulyczios 16 tos ir 34 metrai gilumo 8—10 ulycziu atstu nū vidurmiestinio pleciaus, kuria pirkau 15 gegužės m. 1887 m. už 796 dorelius, dabar galiu gauti kokia 1400—1600 doreliu.

Bet antroj vietoj, 18 ulycziu nū vidurmiestinio pleciaus, ant žemumos, už kurią užmokėjau aplink 600 doreliu nors daug didesnis szmotas bo 1480 su virszumi 4 kampiu metru, kažin ar gaucziau 700—800 doreliu, kad galėcziau isztrivoti dar dvejus metus, rokųju kad mano žemė bus verta tūmet menkiausei 7000 doreliu, mažuma daugiau kaip 20,000 markiū arba 10,000 rubliu. Dabar da ne gaucziau už mano žemę daugiaus kaip 2300 iki 2500 doreliu. Žemę pirtk galima ant iszmokėjimo tarpe 5 metu, arba ir su paszalpa isz banko ant 2% nū szimto ant mėnesio.

Naujienos isz szitos žemės nū galo svieto ne daug galima praneszti, ne dėl to, kad ju ne butu, bet dėl to, kad dėl Lietuvninku ne butu

naudinga, nėsa jie czionai netrauks o ir nenorime to, kad neprazutu svetimūse gaivalūse. Kad galėtu atsikeldinti nors kokie keli kaimai tai velytumem, nėsa cze gali kas kokioje kalboje nori savo iszkalas ar mokslinyces įsitaisyti, o žemę gavę kad ir ant iszmokėjimo szeszmetinio gerai pralobsta ir potam vėl traukia atgal su piningais, kaip Italai, Iszpanai ir Prancuzai į teviszkę, bet daugumas lieka czion ant visados. Emigrantu arba atėjunu isz visos Kiauropos (Europos), daugiausei Italų atvyksta metas į metą vis daugyn po 200,000 su virszumi, dėl togi ir žeme brangsta. Nū 1886 metu iksziolėi žemės prekės perszoko miestūse nū dvigubos iki 10 sykiu brangesnės prekės arba czianias, labiausei miestūse. O laukūse susidvigubavo ir susitrigubavo. Kur kasztavo 1886 m. areziau miestu hektaras (aplink 4 prusiszkus margus) 1200 markiū sziandien kasztūja iki 8000 markiū. Kur kasztavo atstume 50 myliu nū stalyczios 20—50 doreliu sziandien kasztūja iki 100 ir daugiaus. Kur kasztavo pusantro dorelio, sziandien kasztūja 3—6 doreliu. Javai brangus, darbininkai brangus, dūna brangi, gyvenimai miestūse negirdetas Kiauropo prekes turi. Ką czia ant metu randa isznesza, ten galima tokius namelius su žeme ant amžino czėsu nusipirtk.

Isz moraliszku arba senoviszikai sakant romeliszku (raminimo) dalyku, ne per džiaugsminga girdėti, nėsa žiamonis atėję apserga liga godumo o tankei ir szykztūklystės, bele tik ko greicziausei turtu nutvert ir lobį susikraut. Todėl gali czia rasti daugumą, kur pirm keliu metu atvyko pliki kaip lavas žmonės nūgalėi, sziandien jau tukstanczeis ir szimtais tukstancziu barszkina ir ponais pastojo. Pernai vienas Hispanas vardu Castro Rodriguez, prabaszczium 12 metu prie bažnyczios Ollavarij provincioje Buenos Ayres buvęs, jau atstojes (apostato) nū katalikiszkos bažnyczios ir tūmet apszianijas, potam palikęs pacę ir dukterį įsiprasze nū Virszvyskupio atgal ir buvo priimtas, persikvietęs pacią su 11 metu mergaite savo klaponijoje tą pacią naktį nūdais apdave o potam su plaktuku į galvą kaukszindamas nužude ir palaidojo. Po porą mėnesiu iszdave jį vienas zakristijonas nū tos pat bažnyczios ir pona kunigą szunigą suėme. Iszkase nabasznikęs ir ant szventoriaus prisipažino padaręs piktą darbą o tai dėl 24,000 doreliu jos turto. Tas apsudytas ant smerties per pakorimą. Bet da iksziolėi viskas ne iszpildyta. Ponai Jėzavytai ir advokatas (atsakan-tis) suka, vialia, kad jį iszvalnyti. Tas atsitikimas baisu tranksmą padare tarp katalikystės. Virszvyskupas užsake maldas ir procesijas ant permeldimo rustybės Dievo, o priegtam vėl ne užmirszo szaukti, kad žmonės nesztu apieras kas kiek gali. Žmogųdyste gal visur atsitikti. Ga-

*) Labai butu malonu dasiznoti, ar yra czia daugiaus lietuviu, ir kaip jėms sekasi. Rėdystė.

zietos prieszingos katalikystei ir Jezavytams vēl rēksmā pakēle, kunīgai per kiek dienu nedrīso ant ulyezios pasirodyti, nēsa žmonēs rēke kaip iszproto iszējē „Castro Rodriguez!“ tai iszsimano vienlydzīdāmi su galvažūdziu szunīgu.

Neraszau apie tā žmogzudī daugiau nēsa nē jokios naudos ne atnesz ta zīnia. Szymet bais lytvingi metai szitoje republikoje, koku nieks neatsimena isz seniausiu žmoniu. Provincioje Mendoza ir San Juan sutirpēs Andukalnynūse sniegas padare toki tvanā, kad paskandino tukstanczius hektaru ir czielus kelis pavieczius su visais sējimais ir vynycezėmis arba vyndaržeis. Provincioje Santa Fe, paskandino vandī ūztvīnēs pakraszczīfse upēs Parana tukstanczius gyvūliu. Vynas didžiausei dalei supuvo ant medziū, lapai nū lytaus, nū szlapumo supuvē nukrito. Kvieczei kitu ukīnīku visai supuvo ant dirvos. Tas szlapumas isztaise neiszpasakytā brangybē. Sziczion mokam ūz svarā kvietīnios dānos iki penkesdeszimt fenīngiu pruszszku, mēsa pigesne ūz dānā.

Arklei isz Europos atgabenti, anglikoniszki, trakēnu veislēs ir maskoliszkais vadināmi, pardavinējāmi ūz pasakiszkas prekiās. Buvau pats ant licitācijas vienā syk kaip arklius pardavinējo ir macziau vienā, kaip man rodēsī pusiau nususia kumelē, kuria pardave net ūz 15,000 doreliu tai yra 75,000 franku. Ūz trakēnu veislēs arklius mokama nū 2000 iki 5000 doreliu ūz vienā, tai yra 10,000 iki 15,000 franku, kiek ten ant vietas kasztūja nežīnan;*) bet man rodos kad ne daugiau kaip 1000 doreliu arba 3000 markiu.

Arklei argentyniszki czia miēste gana bran-gus, alē provincoj kokia 60 myliu atstu galima gauti gerā arklī ūz 15 doreliu, o toliaus ir pigiaus.

Avys po 1^{1/2}—2 doreliu, galvījei-gi taipjau labai pigus. Melzama karvē kasztūja nū 10—20 doreliu laukfse, jaucezi pigesni. Bet karvēs melzamos sziczionai mieste kasztūja iki 100 doreliu, ale jau karves, ne tokios kaip musu nuskurdusios veislēs.

Miestas Buenos Ayres, sostapilis republikos, turi aplink 500,000 arba puse milijono gyventoju, o auga neiszpasakytai, kas metā budavojasi nauju namu iki 3000, bet kampos vis brangsta.

Dabar moku tiktai 125 frankus ant mēnesio ūz vienā svetlyczīā be mēblu 5 per 6 mētrus, tai yra 30 mētru keturkampīū didele.

Brazilijos pakraszczīfse Atlantiko geltonasis drugys žmonis žavina, todēl-gi ir sziczionai bagoczei persigando, o ant nelaimēs ir baimēs, viens akruts Atrato vadinamas isz Anglijos, atgabeno isz Rio Janeiro geltonājī dragi. Keli

žmonēs numire ta liga, bet tā akrutā neprileido prie kranto, ir keleivius nors atgal nevare, ale ant 40 dienu kvarantanos paliko ūzsodīnē ant kitu garlaiviu, toli ant upēs „La Plata“, szian-dien gazetos raszo, kad visi iksziol sveiki.

Po nauju metu buvo pakilus Mandozjoj revolucija, arba maisztas; bet nors gubernatorius ir visi urēdininkai — valdzios buvo nustatyti ir i kalini įmesti, maisztas nieko nelaimējo, ir vyriausia valdzia atgal įstate senājī gubernatoriu vardu Wanagas!

Ar kam sapnavosi kiek czia yra žmoniu ir ponu su lietuviszkomis pravardėmis!

Isz kur tai paeina? nesusiprantu. Kas dyvīniausia, toj republikoj yra daugybe vietu su lietuviszkais Lietuvoj ēsanczeis vardais, o kaip reiszkiās vis indijonu praminti! Tu indijonu kalba su savo dyvinai padabniomis galunėmis i lietuviszkasias manē i didi sujudinimā atvede. Kas tai yr? Kaip tai gali buti? Czia yra du Alvitai. „Olita“ „Kilmes“ ant gražios iszkilmēs pusia adynos no Buenos Ayres gelzkelu. Pridurecziau daugybē tu vardu vietu, bet tai butu nereikalīngas darbas. Kaip asz troksztu sugriebt indjoniszka gramatikā, kalbos Quichua (skaityk: Kvieczua) ir Guarami. Pirma isz augszto Perū tēvynēs Inkas, (lyg kad galunē lietuviszka — Lietuvīninkas) antra isz provincijos „Missicnes“ ale negalu gauti. Kad milzodai mokētu lietuviszkai ir bandytu palyginti tas kalbas su musiszke. . . . Apie tūs Indjonus vadinamus laukineis da barbarais, negaliu asz taip sakyt, jie man pasirode, nors ne daug vyru macziau isz arti, gana kytrais. Ogi kad butu taip laukinei, nebutu drīšē pirm 14 metu apgulti miestā Azul provincioj Buenos Ayres, kur gyventojei su vaisku vos apsigyne, o raitelei Indijonu sako, sudauze vienā mažā keliu tukstancziu korpusā vaisko Argentinos. Tie nabagai ūzpuldinējāmi apszarvātu kareiviu savo beginklinēse budose, toldais vadināmūse, ir žudomi arba i sunkē nevalē imami, kur jūs gvoltu verezia prie darbo, kuriu žemē visai jau baigia atējunai iszplēszt, apteisinami gali but ūz savo barbariszkus pasiēlgimus su atējunais ir ju žemēs plēszikais. Jei jie stenges priesz tūs neva civilizatorius, ir pagieža degte dega, tai turi ūz ką: ūz savo tėvus ir motynas nekaltai nužudytus, ūz žemēs iszplēszimā ir visas skriausnis ir piktadējystes baltuju, arba geriau sakant pustamsiuju kiauropiszku atējūnu — plēsziku.

Indijonai jau baigiasi, nēs jūs civilizatorei ant kito svieto siunczia, kur tik jūs suranda. Raszo begēdiszkai korespondencijos isz Chaco (Czako), kad kaip ūžeina kur ant ju medziodami zalnerei, tai apstoja tūs toldus (budas, namelus pakelamus) isz visu pusiu, potam dāda ugnī ir pergandinē beginklinius pūla su bagnietais, ir kas nē pasidfda, bet bēga, nuszauja be malonēs,

*) Ant vietas lauktinai ir daugiau kasztūja.

o moteris, vaikus ir vyrus, sugavę džiaugdamiesi varo į miestus, ten juos išskirsto, padalindami bagocziams kaip nevalnikus, o tie iš nusiminimo dėl patrotytos liūsybės serga, nyksta ir mirszta. Bjauri istorija užėmimo žemiu Amerikos per atėjūnus iš karliku žemės. . . . Velik užtylėsiu kas toliaus darėsi ir da darosi. *Emieraitis.*

Isz Žemaitijos. Daviszkas kylimas Lietuvos praded atversti pažvelgą kitų giminių. Praded ir kitos giminės tyrinėti apie tūs Lietuvius, kuriūs laikė jau už dvasiszkaį prapūlusius. Krokavos Mokslų Akadēmija pradeda prie pagelbos kelių savo sanarių raszyti Lietuvos nūsidavimus ant pamato naujai atrastų ir seniaus žinomų dokumentų.

Žinomas yra daiktas, kad visa mažne prekyba, Lietuvoje po valdzia rusų, atsiranda rankose žydų; jie gal buti dėkingi senovės lietuviszkiems zokanams po vardu „Statut litewski“ kurie draudė krikszezionims, po kora atmetimo nū garbės mieszezioniu ar bajoru, užsiimti prekyba kaipo daiktu ne pritinkaneziu bajorui. Ne kalbu apie ukininkus nės tie tada nei czia, nei kitur Europoje neturėjo liūsybės, buvo tiktai bajorų podonais. Isz tos priezasties visa prekyba kliuvo į žydų rankas, kaipo dalykas ne vertas ir sutepantis bajoro garbę. — Sziamė laike prie sveikesniu pažiuru atsimainė szis supratimas, daugel žmonių suprato, kad yra jau rankose žydų, piningių, kad reikia nū to atsikratyti, besiimant patiems prie prėkybos. Atsirado Lietuvoje pirm deszimt metų žmonės dūdantie pradzią tam sujudinimui, kaipo tai: Ivonovicze Resiainiu pavietė, Mantvills Aukmergės pav., Puzina Panevėzio pavietė ir kiti. Reikia vienok pripažinti, kad vietinei gyventojai ne aiszkei suprato svarbumą tos pradzios dėl savęs. Vieni sakė: kam anie tur buti turtingesni už mus? Antri, kad parbrangu! Tas brangumas vienok nū to paėjo, kad svaras ir ūlektis buvo teisingesnis už žydiskaji, o musu žmonės taip brangų daiktą, kaip svartyklės ir ūlektis ne nusipirko ir per tai ne turėjo, jaigu mirdami tevėlis ar mamutė ne paliko. Tie vienok, kur anūs turėjo, datyrė; kad žydų svaras mažesnis ant ketverties o ūlektis ant pusės ketverties, (žinoma kaip pas katrą žydą, nės ir tarpe jų yra teisingi) tai numanė, ne turėdami akių užpiltų sznapsu, kad geriaus buvo pirkti kur brangiaus, ne kur pigiaus. Per tai vieni isz tų krikszezioniu, kur prekiavo, turėjo nupulti, kiti pasiliko. Ir taip, kromas p. Ivonovicz'io Resiainiūse, vienas isz kelių Lietuvoje, turėjo nupulti pirm Nauju Metu. Kad vienok musu žmonės ne dūda savę nukariauti tame dalyke, tai parodė p. Gladkovskis, kuris uždėjo kromelį Resiainiūse arti prudo ir katalikų bažnyczios. Ira tai žmogus turintis dvideszimt su virszum metų, kuris isz savo uždirbtų kelių szimtu rublių par sunkiā sto-

ronę uždėjo tą prekybą valgomu ir reikalingiausiu daiktų. Norime dūti gerą paveikslą broliams, kurie norėtu savo mantą teisingu budu padauginti ir dūti gerą pavyzdį kitiems. Broliai, kurie ne telpa ant menko žemės szmotelio ir per tat provojsi tarpu savęs, daug naudingiaus padarytu, imant dalį piningais, ir uždedant kad ir mažą kromelį. Butu tada Lietuviams daugiaus vietos Lietuvoje, ir ne reiktu Amerikos, isz kurios ne vienas pargryžta užsikabinęs krepszi ant peczių, arba ir galą ten randa.

Esu datyręs jau ne vieną kartą, kad tas greitas pralobimas Amerikoje, kuris susuk galvą ne vienam musu broliui, yra tai dailei nūtikusi vagyste, tankei su razbajumi anamė kraszte. Du taip norinczu greit praturti, kaip girdėjome, ten pakorė, o treczias isztruko ir man tai apsakė. Dar vienas ten su amerikone apsigobė ir ne laikant sau moterystės ryszio už svarbų dalyką, atiskyre su savo paczia, parsineszė nū jos manto plūsztą piningu, iszmokėdamas savo skolas ir apsivedamas su merginą kurią, pirm mylėjo. Toks tai yra greitas pralobimas Amerikoje! Visoki pusmeisteri ir pusdykei mįslyja, kad Amerikoje yra miltų kalnai ir kad ten versziai midų geria apsilaižydami. Kas nori greit, o nedorai praturti, tas tur ar szlovę ar galvą statyti!

Dabar pakalbėsime apie dorumą musu urėdinkų. Taigi isz Rokiszkiu, Jeziorotų pavietė pabėgo bankierius su 200,000 rubl., o isz Eirio galos, Kauno pavieczio isztruko pasztmeisteris su 10,000 rubl. piningų, atėjusiu isz kitur ir įėjusiu ten dėl iszsiuntimo. Abudu zuikiu dailei mokėjo mėtyti pėdas, nės anu skalikai ne suvijo.

Apart žinomos panos Constancijos Skirmuntt, kuri paraszė „Lietuvos Istorija“ lenkiszkaį, o kurios lietuviszkaį perdejimą jau turime, pana Marija Rodzevicz paraszė apysaką, taipgi lenkiszkaį, po vardu „Dievaitis“ ant pamato gyvenimo dabarnykszezių Lietuvių Žemaitijoje. Ta pasaka buvo spaudinta laikrasztyje „Kurjer Warszawski“ pernai, bet taip skaitytojoms patiko, kad reikėjo skyrium atspaudinti. P. R. už tą pasaką tapo pagarsinta ir gavo dovanu 500 rbl. Lenkiszkas laikraszttis, iszeinantis Varszavoje, po vardu „Wisla“ talpina daugel daiktų ir apie Lietuvą. 1887 mete buvo ten patalpintos lietuviszkos dainos; 1888 m. atsiranda apraszymas M. Davainiaus Silvestraiczio, triobos žemaitiszkos su keleis paveikslais triobų, tvorų, drabantkubilio ir svirties su szuliniu. Pons Boguslavski, mokintas lenkas, paraszė svarbę knįgą „Historja Slowian“ (Slavų Istorja). Ten raszo placziai apie pradzią Slavų ir Lietuvių, iszveda juos isz senoves žemės Dakijos ir kitų jai prirubežiūjanczių žemių. Tai yra isz szios gadynės Austrijos ir Balkanu pus-salio. Privesdams daugel vietu isz Germanijos ir Galijos, priveda, kad ten placziai kitą kart

Lietuvei ir Slavai gyveno, užkariauti paskui per Germanus, kurie paskui vokiszka kalbą pasisavinino. Dėl ištyrinėtoju lietuviszkos praeitės szita knygą yra labai reikalinga, o ir sziaip dėl skaitytoju yra labai akyva. Ir rusiszkoje literaturoje yra daug raszanczių apie Lietuvą. Lietuva pradeda užimti mokintus Europos vyrus.

Politika.

Sveiks, svėteli margs, szventės pavasario szventes; Sveiks ir tu, žmogau, sulaukes vasara miela, Sveiks pasidžiauges kvėtkelėmis, sveiks prisiūstes, Sveiks Dieve dūk, sulauk dar daug pavasario szvenczių, Irgi sulaukes jas, vis sveiks ir drūts pasilinksmj!

Donal. Mėtas II 1—5.

Sutvėrime rods dabar pavasaris ir grožybe bei rykavimas, ale politikoj žmonijos pavasario povisam ne yra numanyti; cze viens sustyrimas, viena dargana, viena baisybe. Anglionu mislinczius Shakespearis viename savo rasztū pusėtinai tą dūmą isztardino: „Velnas nežinojo ka daras, kusindams žmogu ant politikos. Per tai jis sav pats į kelia stojos, nės nelabyste žmonių politikoj pastoj taip dide, kad velnas priesz ta be nū-tartės pasirodos“. Isz dalės szie žodžei teisybe isztaria; negalėsime nei szį kartą su vien pasigėrėjimu laikyti musu paprasta politiszka apžvalgą.

Francuzija.

Francuzija dabar visame sviete garbavojama, ogi tai ir užpelno. Vokietijos pergaleta ir nužeminta ji veik vėl szlovnai atgijo, tai iszrodo ir dabar pradėtasis svieto-turgus, kursai keliose dalykose visus pirma buvusius svieto-turgus pereina. Kanūliū grovimas, aplinkui traukimas, elektriszkas apszvietimas Eifel-bokszto ir kitos szlovnos bei tranksmingos szventės paženkliuo pradžia minėto turgaus. Kunigaiksztis Bismark rods tai isztaise, kad didžiause dalis Europos karalysczių nesidraugavoj isz virszaus prie ano turgaus, kadangi tasai ant paszlovinimo maizsto, mete 1789 ten prasidėjusio įtaisytas; ale dėlto szlovė pradėtojo turgaus ne daug yra numazinta, nesa Francuzija nieko n'atbodama visa procę ant jo iszgrožinimo su pasisekimu pristate. Gendrolus Boulanger isz Belgios į Anglija nutrauke ir szime cziese Francuzioj rodos povisam užmirsztas; kad tiktai ir užmirsztas pasiliktu.

Wokietija.

Ciecorystes-saimo diputietai dar visnegal susivienyti dėlei iszleidimo zokano ant aprupinimo pasenusiųjų ar būtinais sergancziuju darbininkū, nesa tasai zokanas labai svarbus ir kasztaunas yra. Valniejie nor czieso, kad tą zokaną galėtu pirma žmonėms apreikszti ir isztirti, kaip tasai jiems patinka, o konservatyvai nor tą zokaną kaip greicziaus apmastyti ir kaip vejkiaus iszleisti. Lordas Salisbury musu kanclerį po velyku atlanke, sakoma dėlei susiderėjimo.

Berline dabar tam skirtieje ponai isz Szaurinės-Amerikos, Anglios bei Vokietijos laiko susirodymus dėlei salū Samoa. Valdžios, isz kuriū žiamės tenai žmones gyvena, meilytu anas salas pasisaviinti, ale viena kitai paveldėjimą pavydzia ir dėlto davada ant minėtu salū draugiszka nor padaryti tai rodos ir su geru pasiseks. Palocziaus-kunigas Stekkeris, pažystamas dėlei savo siumdymū ant žydū, tur labai daug neprieteliū, ale ir augsztū užstotojų. Jo neprieteliams dabar pasiseke, kovoje jį taip pergalėti, kad jam nū vyriausybes paliepta tape, ar polytiszkaizkai bovytis paliauti, ar atsisakyti

nū savo dvasiszko ūrėdo. Stekkeris, pirmajį paliepimą iszpildydams, pasiliko mieliaus savo augsztuj, rebioj vietoj. Vokietija dabotingai taisos ant apsigynimo, karui pasidarius. Vaisko padaugsinimai, budavojimai zalnėrijei gadniū kelzkeliu, patvirtinimai drūtyniū vis toliaus greitai ale davadneinusidūda. Maiszininkas Scheibler, Berline ne senei iszrado paraka, be dūmū deganti, kurį Francuzai jau pažysta ir vartoja. Taigi reiks vel kitokiū puczku, kurias padaryti Vokietijos fabrikes ne paspėja; dėlto Austrioj, fabrikėj Steyr yra 250,000 puczku apsteliotu ir dar dėl padaryma 650,000 deriama. Parubežyj Rusijos dabar yra kitoks būdas zalnėriū suszaukimo įtaisytas. Kad ir dvase narsumo zalnėrijoj dabar ne ta pati, kaip cziese neužmirsztinū dvieju nabasztininkū Ciecoriū, tai tazciau Vokietija macni, nesa zalnėriszka garbė bei asztrumas suvaldymo labai daug isztaiso.

Kitas žemes perzvalgysim margoj eilėj politiszku žiuronu, Rusija kaip ir kiti taisos ant kovos priesz svetimus neprietelius, ale negal įveikti naminius neprietelius, Nihilistus, kurie lyg kurmei rauso pamatus supuvusiu namū vienvaldystes. Nesenei pasimire Rusū vidaus ministeris grovs Tolstoi, tasai buvo apsinirtes Rusas, kursai kožna kitaip kalbanti ir ten gyvenanti kesti ne galėjo ir įpaczei Vokieczius bei Lenkus Rusais pastoti verte, kadangi tie isz saves tai niekuczės ne dare, kaip žėlėk Dieve tūls Lietuvininks. Pasekėjas grovo Tolstoi yra slaptadumczius Durnaro, tasai bus tos paczios dvases, nesa prietelei Tolstoio jį savo lapose labai garbina.

Nekursai Vokiecziu policijos užveizdas, vardu Wohl-gemuth, pradėjo Szveice su savo pagalbininkais Demokratū veikalus tarditi. Szveiceriu valdžia tai patyrusi dave Wohl-gemutha sugauti ir į kalėjimą įmesti. Po perklausinėjimo Wohl-gemuths tape isz Szveiczijos isz-varytas. Vokietija dėlto labai rūzyja.

Ferdinands v. Hohenzollern, kurį Romanios karalius per savo pasekėja įstate, jau nutrauke į Bukaresta ir tenai gyvęs. Karalius ir zalnėrei jį garbingai prieme; žmonės tyl. Romanioj dabar ministeria įsitaise Katargis, kursai eina po Rusu puse. Buvėsis ministerios vyriausiasis Bratianu ir jo pasekėjas Rosettis buvo Vokietijos prietelei. Francuzai isz to džiaugias, kad Vokietija vieną prietelį norint ir tolimą, menkiaus tur.

Žinoma, kad tūlimosa žemėsa zalnėrei prisaikinami yra prie karūnos ir tą tur garbinti lyg balvoną. Szvedū žemėje pasiliove tasai būdas; tenai zalnėriams įstojant tiktai paskaitomi tampa zalnėriszki zokanai, kurius iszpilditi jie apsiimti tur.

Valdonas Persios (Schah) pradėjo vėl kaip pirm skaitliaus metu apsilankymo kelione Europoj: Jo lydėtojų yra vuk 40 ar 50 ponu, tarp tū ir labai augsztū ūrdininkū. Valdonas keliaus per Petropilę, Berliną, Bruesselį, Londoną ir Paryžą, kur jisai gale berželio atvykti žada; per Windobonę bei Bukarestą jisai atgal keliaus. Vasaros cziesas politikai ne gadnus, dėlto lyg tykumas politiszkosa kerinycziosa pasidare; Dieve dūk, kad ne būtų tykumas pirm vietros.

Ulanto bei Niederlandes karalius Vilius sirgo nepasigautinai. Jo du sunu isz pirmosės vencziavonės mire, o isz antrosės vencziavonės tiktai vieną dūkrele jisai sulauke, kuri dabar asztūniū metu sena yra. Vietoje sergancziujo karaliaus dabar valdžią vede jo trisdeszimt metu senoji pati. Žemute Luxemburg, gulinti, tarp Vokietijos; Belgios ir Francuzijos, pagal vardą ir priklause Ulanto karaliui. Dabar buvo pastojus valdonu tos žemes Ercikis v. Nassau, kuriam mete 1866 Prūsai jo ercikystę atėme. Jisai su Vokietije susitaikino, ir toji jį per valdoną Luxemburgkyj įstate. Francuzai labai bijos, kad Vokietija Ulantą, Niederlantą bei Luxemburgkį ne

paveldėtu. Žmonės tū žemiū nenor nei prie Vokietijos nei prie Francuzijos priklausyti, nēsa jie neprivalo taip daug nasztū neszioti, kaip namiszkei anū didziujū; ale žmoniū valēs ne vis atbojama.

Berots minėtasis Ercikis Luxemburgkyj tape su didziū tranksmu priimtas, ale žmonēs traldidami jam ir tus perszmelius padainavo:

„Jei kas iz Belgios ar Prūsu.
Ar Francios i žeme mūsų
Atein valdyt', nēgal mus tikti;
Kas ēsam, norim pasilikti.“

Trumpas tiktai buvo Ercikio dzaugsmas, nēsa Ulando karalius nelauktinai pasveiko ir savo nekviestam nukeistojui, pasidėkavodams už jo szluzbą, apsakyti dave, kad jis pats vėl Luxemburgkij valdysēs. Ercikis v. Nassau tada, 22 dieni valdonas buves, vėl atgal parkeliavo.

Valdonus mažiju žemiū, gulincziū szale upēs Dunojaus, jēszo prisijaukinti taip Austrija kaip ir Rusija. Rodos ant to Rusija dangiaus palaimos tur kaip Austrija. Karalius Serbios, Milans, dar ne visai trideszimtpenkii metu pastojes, negalėjo ilgiaus isztrivoti ant karalkrēslio ir turėjo atsidėkavoti, kaip sakoma dėlei slaptū vėlimū rusiszku sukcziu. Dabar pastoję karaliūmi Serbios, sunus Milano Aleksandras I, tasai dar yra ne visai trykia metu sens, dėlto jo vietoj trys serbiszki valdonai Serbią valdys, kol jis užaugs. Jo motina labai trokszta garbēs ir eina po Rusū pusēs, sakoma ir anie trys valdonai, todėl Serbija manding varys rusiszka politika. Bulgarū kunigaiksztis Ferdinands, Austrios prietelis, dar vis ant savo sosto isztrivoja. Romanijos karalius yra Kardelis isz giminēs Hohencolleriū. Jo žemėj ir randasi draugysziū, kurios — rasi su „rubliū“ pagalbą — rauso pamata jo namū. Kaip rodos nor žmonēs ar su geru ar su piktu savo įstatytą karaliū priversti ant atsidėkavojimo. Kardelis, bevaikis budams, norėjo nesenei dynastija Romanioj isz savo giminēs įtaisyti ir per savo pasekėja įstata antrajū sūnū savo brolio, princa Ferdinand von Hohenzollern. Isz to pasidare didi neapykanta priesz karaliū tarp žmoniū, kaszin, ar karaliū pasiseks, žmonēs nuramditi!

Dar sviete randasi žemiū, apie kurēs ne daug yra girdėti, paliksim tąs ne kedene politiszkomis szukomis; sakoma, kad ta merga geriausia, apie kurę menkiausei kalbama, rasi taipojau ir su žmonēs yra, apie kuriū valdonus ne daug girdima.

Sziaurinius Amerikos diputietai tankei ginczyjas, kur piningus dėse, nēs tū valdzios skrynėj vis per virszu pasilieka. Kad koki karo ministerij isz Europos pasivadintu, tai tas rasi piningus suvartoti pamokintu; ale kaszin, ar jo klausytu!

Isz produktiszku turgavieciū.

Javai isz pavasario iszrodo gerai, pertai visur laukiamas yra gasas arba nors pusėtinas užaugimas. Viltis-gi gero javū už derėjimo sumažino pareikalavimą grūdū ant visu užrubežiniū turgavieciū. Ta pati viltis ne pakėlė taip-gi ir prekias javū; Prekia kvieciū ne pasididino, nors ir gana didelė yra stoka davežimo isz Argentinos ir Australijos, nors ir smarkus lytus, ilgai tesentis rytinėjė Indijoje, truputij sumažino viltj ateinančio surinkimo. Bet ir kitū javū prekia ne pasikėlė, iszėmus tik avizas, kurias labai pirkinėjo ir gana gerai mokėjo.

New-Jork'e už kviecius mokėjo tūjaus po 96—99 kap., dėl pristatimo ant mėn. Berzelio (sėjos) po 97 kap. už pudą; mais tūjaus po 1 rb. 49½ k., o ant Berzelio po 1 rb. 49 kap. London'e kviečiai ant gegužio: girka 10½—107. rudeniniai 114—120½ k., karaliauciniai 111—118½ k.; o tūjaus po 115—120 k.; avizos ant gegužio po 77—86½ k.; miežiai tūjaus 74½ k., o ant gegužio 69 k. Amsterdam'e: rugiai (119 svarū) po 70½ k., ir (120 svarū) po 71½ k. Berlin'e: kviečiai 102½ k.; rugiai 71½ k.; rusiszkos avizos 80—87 k., vietinės 78 k.; miežiai 79½—87 k. Marsilijoje: kviečiai 102—116 k.; avizos 76½ k.; miežiai 65½ k. Genua: kviečiai 104—119, rugiai 70½ k.; avizos 75 k.; miežiai 72 kap.

Prekias javū ant rusiszku turgavieciū taip-gi menkos. Revel'ije: rugiai po 71 kap.; avizos 62—71 k. Rigoje: kviečiai 95—108 k.; rugiai 67—68 k.; avizos 61—73 k.; miežiai 60—76 k.; sėmens po 132 k. Liepojuje: rugiai 67—68 k., avizos 61—73 k.; miežiai 60—76 k.; sėmens po 132 kap. Liepojuje: rugiai 67—68 k.; avizos 64—67 k.; miežiai 61—66 k.; sėmens 129—131 k. Polock'e: kviečiai 70—75 k.; rugiai 60—65 k.; avizos 50—55 k.; miežiai 55—60 k. Seinūse: kviečiai 106—108; rugiai 67 k.; avizos 58—60 k.; miežiai 70—72 k.; žirniai 68—78 k. Odessoje: kviečiai 78—100 k. (pagal gerumą ir veisle); rugiai 50—57 k.; avizos 53 k. Nikolajev'e: kviečiai 78—96 k.; rugiai 48—58 k.; miežiai 49—50 k. Vilniuje: rugiai 63 kap.; avizos 59 k., žirniai 74; miežiai 67 k.; grikliai 71 k.; kviečiai 106 k.; jūda dūna 2 kap. svaras, pusbalta 2½ kap., balta 3 kap.; mėsa jautiena 10 kap. už svara; sviestas 28 k. svaras; uginiai miltai geresni po 114, pusėtinai 106, blogesni 86 k.; cukraus svaras 14 kap. Kaune: rugiai (czetvertis) 5 rb. 75 k.; miežiai 5 rb. 30 k.; avizos 3 rb. 75 k. Trakūse: kviečiai 95—105 k.; rugiai 55—56 k.; miežiai 66—70, avizos 50—55 k. Kobriniuje: rugiai 61—62; kviečiai 100; miežiai 70—72 k.; avizos 65 k. Petropileje: kviečiai 9—10 rb. (už czetvertj); rugiai 5 rb. 75 k.—6 rb.; avizos 3 rb. 80 k.—4 rb. 20 k.; Nafta Nobelio 100—105 už pudą; cukrus geresnis 6 rb. 20 k., menkesnis 5 rb. 10 k. už pudą; sviestas 10 rb. 50 k. už pudą. Varszavoje: kviečiai 91—104 k.; rugiai geresni 68—70 k., vidutiniai 65—67 kap.

Kasztai frachtu ir asekuracija už pervežimą lai vais pudo javū isz Rėvelio isznesza: Kvieciū i Londoną 4,93 k. ir 0,29 i. sum. 5,22, i Amsterdamą 5,80 k., i Berliną 7,36 ir 0,41 i. s. 7,77; rugiū i Amsterdamą 5,54 ir 0,18 i. s. 5,72, i Berliną 7,36 ir 0,28 i. s. 7,64 k.; avizū i Londoną 5,92 ir 0,21 i. s. 6,13, i Amsterdamą 6,96, Berliną 8,72 ir 0,33 i. s. 9,05; mieziū pudas i Londoną 5,20 ir 0,19 i. s. 5,39 k., i Amsterdamą 6,12, i Berliną 7,59 ir 0,33 i. s. 7,92 k.

Isz Rigos: kviečiai i Londoną 4,85 ir 0,38 i. s. 5,23, i Amsterdamą 5,59 k. i Berliną 7,08 ir 0,46 i. s. 7,54 k.; rugiai i Amsterdamą 5,70 ir 0,23 i. s. 5,93 k., i Berliną 7,18 ir 0,32 i. s. 7,50 k.; avizos i Londoną 5,97 ir 0,28 i. s. 6,25, i Amsterdamą 6,88 k., i Berliną 8,50 ir 0,37 i. s. 8,87 k.; miežiai i Londoną 5,12 ir 0,25 i. s. 5,37 k., i Amsterdamą 5,88 k., i Berliną 7,30 ir 0,37 i. s. 7,67 k.

Isz Liepojaus: kviečiai i Londoną 4,31 ir 0,57 i. s. 4,88, i Amsterdamą 5,14, i Berliną 5,80 ir 0,59 i. s. 6,39; rugiai i Amsterdamą 5,25 ir 0,35 i. s. 5,60, i Berliną 5,84 ir 0,41 i. s. 6,25 k.; avizos i Londoną 5,31 ir 0,42 i. s. 5,73, i Amsterdamą 6,31, i Berliną 6,92 ir 0,48 i. s. 7,40 k.; kviečiai i Londoną 4,54 ir 0,37 i. s. 4,91, i Amsterdamą 5,40, i Berliną 5,94 ir 0,48 i. s. 6,42 k.

Isz Odessos: kviečiai i Londoną 8,92 ir 0,57 i. s. 9,49, i Marsiliją 7,88 ir 0,41 i. s. 8,29, i Genuą 7,88 ir 0,42 i. s. 8,30, i Amsterdamą 9,18 ir 0,42 i. s. 9,18; rugiai i Genuą 8,10 ir 0,26 i. s. 8,36, i Amsterdamą 9,43 ir 0,35 i. s. 9,78; avizos i Londoną 11,50 ir 0,42 i. s. 11,92, i Marsiliją 10,17 ir 0,29 i. s. 10,46, i Genuą 10,17 ir 0,28 i. s. 10,45, i Amsterdamą 11,85; miežiai i Londoną 9,47 ir 0,37 i. s. 9,84, i Marsiliją 8,38 ir 0,24 i. s. 8,62, i Genuą 8,38 ir 0,27 i. s. 8,65, i Amsterdamą 9,77 k.

Už pervežimą kvieciū isz New-Jork'o i Londoną frachtu 9,98 k. už pudą.

Tilžėje: kviečiai 9 mk. 20 pf., rugiai 6 m. 50—7 m. 20 pf., miežiai 7 m., avizos 6.60 iki 7 mk., sėmens 9 m. 50 pf., ty-motai 25—27 m., žirniai rain. 9—10 mk., žirniai balt. 9 m. iki 9 m. 50 pf., roputės (bulvės) 2 mk. 40—2 m. 60 pf. už 50 kilogram., mėsa kiaulėna 90 pf. — 1 m. 20 pf., jautėna 70 pf. — 1 m., verszėna 60—100 pf., avincėna 80—90 pf., sviestas 1 m. 50—2 m. 20 pf. už 1 klg., kiausziai, kapa 2 m. 75 pf.; krusztiene prasta 34 pf., avizines kropos 44 pf. už 1 klg.; szienas 2 m. 50—3 m. 50 pf. už 50 klg.; szaudai, kapa 600 klg. 21—24 markius.

Gromatnyčia.

Lietuvos sunui. Už gražū žodelj del „Varpo“ ir už paaiszkinimą jo silpnos pusēs — acziū! Prispazįnstame, kad su grynumu kalbos ne galime da lygintis prie „Auszros“, o įpacz prie „Lietuv. Balso“, bet mes pradėdame tiktai dirbti. Dalis viengenciu, apie kurią kalbi, jau prie mus prisiatino. Prisištams mums laiszkelis, kaip rodyklė del rėdystės, skaitytėjams ne tiktas ir dėlto ne taps patalpintu. Meldžiamas, siusk mums korespondencijas ir žinias isz Lietuvos.

Jonui Kazimierui. Biografią galima skyrium atspandinti prie „Varpo“, o talpinti i laikrasztj — tai jau lyg per seni dalykai; jaiju tai butu peržvalga literaliszku darbu, tilptu ir i „Varpa.“ Taspat su Kelmero darbu: galima sutraukti ant kokiu 4 num. o ne daugiau, tai patalpinsime „Varpe“. Korespondencija sunaudosime.

R. Sez. . . s. 18 rub. apturėjom-Prirupinsim kaip pridavei dė tavēs vieną eks. atlaikysim, kol tolesnj paliepinimą gausim.

Apgarsinimai.

Neabejotinai

— pigiausia ir geriausia įsipirkimo vieta —

Manufaktūros tavoru

Visokiū

gelumbiu, szilkiniu skepetu, czeikiu, audžiamuju vilnu,
bumbuolu ir lininiu giju

prisiulo už pigiausias prekas vierniausį paszlužyjimą pažadėdamas

D. Peteraitis,

Tilzeje, vokiszkoj ulyczioje 14 nummerio.

(Ketvirtas kromas nū kampo).

Garbingiems skaitytojams „Varpo“ pakarniausei apsisakydinu, kad asz (nū pirmo gegužinio sz. m.), **Ragineje** (Ragnit, Ostpreussen)

KNIGU SPAUSTUVE

įsitaisēs ant procingiausio bei davadniausio visokiū spaudos daigtu pagatavojimo už pigiausias prekas prisivelyju.

Pasitikėdamas, jog brolei Lietuvei mano užsiēmimą už naudingą dėl tėvynės iszrazdami jį pagal įstangą szelps, pasiliecevoju ir sveikinu szirdingiausei kiekvieną tėvynininką su pagarbė.

Kr. Woska.

Mundrus vaikius,

sunus geru tėvu, kurs norą tur į knigu-spaustuvninkus iszsimokinti, gal kreiptis prie manęs

Kr. Woska,
Ragineje.



Siuncziant gromatas, rankraszcezsius arba pinigūs į „Varpo“ rėdystę, reikia pridėti szioškį antraszą:

Martinas Jankus,
Bitenen per Lompönen, (Ostpreussen).